

Zaštita od seksualne eksploatacije i zlostavljanja (ZSEZ): Praktični priručnik i alati za UNICEF i partnere

1. april 2020.

Pripremila Yvonne Kemper, nezavisna konsultantkinja

Izraz zahvalnosti

U izradi ovog Priručnika korišteni su izvori mnogih organizacija, a reference i linkovi koji upućuju na njih davani su kroz čitav ovaj priručnik. Ovim putem se zahvaljujem za nemjerljive napore koje su ove i mnoge druge organizacije uložile u rad na zaštiti od seksualne eksploatacije i zlostavljanja.

Napomena

Ovo je ažurirana finalna radna verzija Priručnika i alata za ZSEZ. U toku su redakture teksta i izrada grafičkih rješenja. Očekuje se da će grafički opremljena verzija biti dostupna krajem maja 2020, kada će ova verzija biti zamjenjena njom na internet sajtu, i postati dostupna putem istog linka.

Rječnik pojmova

Korisnici	Pojedinci, grupe ili organizacije koje direktno ili indirektno imaju koristi od intervencije, projekta, ili programa.
Dijete	Osoba mlađa od 18, bez obzira na lokalno primjenljivo doba punoljetnosti ili doba pristanka.
Podnosilac (žalbe/prijave/navoda)	Osoba koja prvobitno obavijesti UNICEF ili njegove partnere o navodnoj seksualnoj eksploataciji ili zlostavljanju.
Rodno-zasnovano nasilje (RZN)	Krovni termin za nasilje usmjereno na, ili ono koje nesrazmjerno pogađa nekoga usljed stvarnog ili percipiranog rodnog identiteta te osobe. Seksualna eksploatacija i zlostavljanje predstavljaju oblike RZN.
Partneri u realizaciji („partneri“)	Lica odgovorna za realizaciju predmetnih programa. Izraz može uključivati državne institucije, unutarvladine organizacije, organizacije civilnog društva i agencije UN-a.
Informisani pristanak	Voljni pristanak pojedinca koji ima kapacitet da dā pristanak, i koji time realizuje svoj slobodni izbor zasnovan na informacijama.
Zaposleni	Ovo uključuje zaposlene UNICEF-a ili partnerskih organizacija, kao i podizvođače, konsultante, stažiste ili volontere koji su u vezi sa ili rade u ime UNICEF-a ili partnerske organizacije.
Seksualna eksploatacija i zlostavljanje (SEZ)	„Seksualna eksploatacija“ je stvarna ili pokušana zloupotreba položaja ranjivosti, razlike u moći, ili povjerenja u seksualne svrhe, odnosno sticanje finansijske, društvene ili političke koristi usljed seksualne eksploatacije druge osobe. „Seksualno zlostavljanje“ predstavlja stvarni ili zaprijećeni fizički napad seksualne prirode, bilo da je sproveden korištenjem ili pod prijetnjom sile. Uključuje i beskontaktnu i on-lajn seksualnu eksploataciju i zlostavljanje.
Žrtva	Odnosi se na osobu koja je seksualno eksploatisana ili zlostavljana, ili je ranije to bila.
Uzbunjivač	Bilo ko od zaposlenih u UN-u ili partnerskim agencijama, a ko prijavi SEZ
Politika nulte tolerancije	UN politika kojom se definiše da su seksualna eksploatacija i zlostavljanje od strane zaposlenih UN-a (uključujući partnere) zabranjeni, i da će se na svako kršenje ove zabrane reagovati.

ZSEZ Priručnik

1. april 2020.

Napomena: Za više definicija u vezi sa ZSEZ, vidi UN, [Rečnik seksualne eksploatacije zlostavljanja](#), 2. izdanje, Jul 2017.

Sadržaj

IZRAZ ZAHVALNOSTI	1
RJEČNIK POJMOVA	2
1. UVOD	6
1.1. KONTEKST	6
1.2. INFORMACIJE O PRIRUČNIKU	7
2. SAMOPROCJENA ORGANIZACIJE	9
3. OSNOVE	POGREŠKA! KNJIŽNA OZNAKA NIJE DEFINIRANA.
3.1. UVOD	15
3.2. DEFINICIJA	15
3.3. GLOBALNE POLITIKE I STANDARDI	16
3.4. DODATNI IZVORI	17
4. PREVENCIJA	18
4.1. UVOD	18
4.2. POLITIKE I PROCEDURE	19
4.3. OBUKA I PODIZANJE SVIJEŠTI	22
4.4. SMANJENJE RIZIKA I BEZBJEDNI PROGRAMI	24
4.5. DODATNI IZVORI	26
5. PRIJAVLJIVANJE	27
5.1. UVOD	27
5.2. MEHANIZMI ZA PRIJAVLJIVANJE	27
5.3. PRIJAVLJIVANJE NAVODA UNICEF-U	31
5.4. DODATNI IZVORI	31
6. POMOĆ	32
6.1. UVOD	32
6.2. POMOĆ I UPUĆIVANJE	32
6.3. DODATNI IZVORI	36
7. ISTRAGA	36
7.1. UVOD	36
7.2. ISTRAŽNI POSTUPCI	37
7.3. UKLJUČENOST UNICEF-A U ISTRAŽNI POSTUPAK	40
7.4. DODATNI IZVORI	41

8. ALATI	43
ALAT 1: UZORAK OBRASCA ZA AKCIONI PLAN ZA ZSEZ	43
ALAT 2: UZORAK OBRASCA ZA POLITIKU ZSEZ	49
ALAT 3: UZORAK ULOGA I ODGOVORNOSTI U ZSEZ	52
ALAT 4: PRIMJER POSLOVA I ZADATAKA REFERENTA ZA ZSEZ	53
ALAT 5: KONTROLNA LISTA ZAZSEZ-OSJETLJIVO ZAPOŠLJAVANJE, SKLAPANJE UGOVORA I UPRAVLJANJE UČINKOM	55
ALAT 6: UZORAK PROGRAMA OBUKE ZA ZSEZ	57
ALAT 7: PROCJENA I UPRAVLJANJE RIZICIMA U ZSEZ U KREIRANJU BEZBJEDNIH PROGRAMA	60
ALAT 8: UZORAK PROGRAMSKIH AKTIVNOSTI UNUTAR SEKTORA KOJIMA SE MINIMIZUJE RIZIK OD SEZ	62
ALAT 9: UZORAK OBRASCA ZA PRIJAVU INCIDENTA KOD NAVODA O SEZ	65
ALAT 10: UZORAK OBRASCA ZA UPUĆIVANJE	66
ALAT 11: UZORAK POSLOVA I ZADATAKA ZA ISTRAŽITELJE NAVODA O SEZ	68
ALAT 12: UZORAK PODSJETNIKA O POVERLJIVOSTI ISTRAGE O SEZ	70
ALAT 13: OBRAZAC ZA PROCJENU I UPRAVLJANJE RIZIKOM TOKOM ISTRAGE SEZ	71

1. Uvod

1.1. Kontekst

Svi oblici seksualne eksploatacije i zlostavljanja (SEZ) predstavljaju kršenje ljudskih prava i zloupotrebu položaja moći nad ranjivim populacijama za koje su se Ujedinjene Nacije i drugi humanitarni i razvojni akteri obavezali da će ih zaštititi. SEZ mogu dovesti do ozbiljnih, ponekad cjeloživotnih, negativnih posljedica za žrtve, a naročito djecu žrtve. Pored toga, SEZ podrivaju integritet i reputaciju UN-a i drugih humanitarnih i razvojnih aktera, a mogu predstavljati i pretnju po bezbjednost zaposlenih i operacija. Skorašnji neuspjesi UN agencija i NVO sektora da djelotvorno reaguju na navode o SEZ, naglašavaju hitnu potrebu za povećanjem obima napora.¹

UNICEF je u potpunosti posvećen poboljšanju zaštite od seksualne eksploatacije i zlostavljanja (ZSEZ) i preuzima vodeću ulogu u odgovoru na prisutne izazove. Prije svega, kao vodeći akter među rukovodiocima Međuagencijskog stalnog Odbora (IASC) u pogledu SEZ i seksualnog uznemiravanja za 2018/19, Izvršna direktorica UNICEF-a usredsrediće se na unapređenje: (i) bezbjednih i dostupnih mehanizama za prijavljivanje, (ii) kvalitetne podrške sa fokusom na žrtvama, i (iii) odgovornosti za svako dijete i odraslu osobu koji su preživjeli SEZ u okviru svih humanitarnih aktivnosti. Ispunjavanje ovih ciljeva podrazumijeva obezbjeđivanje da UNICEF i njegovi partneri imaju odgovarajuće mehanizme očuvanja dobiti i preduzimaju odgovarajuće aktivnosti kako bi se borili protiv SEZ.

UNICEF je razvio ovaj Priručnik i alate („Priručnik“) kako bi pružio podršku partnerima u jačanju njihovih politika i praksi za ZSEZ. Partneri mogu uključivati državne institucije, međuvladine organizacije, i organizacije civilnog društva, uključujući NVO, ali ne i isključivo njih. Podizvođači angažovani od strane partnera takođe su uključeni u ovu definiciju. Pored toga, u Priručniku su sadržani tehnički savjeti i podrška za partnere pod ugovornom obavezom da se u potpunosti pridržavaju aspekata UNICEF-ovog ugovora o saradnji koji se tiču SEZ.²

Ovaj priručnik je prvenstveno namjenjen partnerskim organizacijama UNICEF-a, ali njegov sadržaj takođe može koristiti i pojedinim UNICEF-ovim timovima i drugim organizacijama. U čitavom se Priručniku koristi izraz „organizacije“ kada se govori o UNICEF-u, partnerima i drugim agencijama koje eventualno koriste ovaj Priručnik. UNICEF takođe planira da objavi niz dodatnih obrazovnih materijala namjenjenih zaposlenima, partnerima i drugim akterima, a kao dopunu ovom Priručniku, i da bi se unaprijedili zajednički napori ka postizanju sistematičnije i rasprostranjenije reakcije na SEZ.

¹ [Revizija nezavisnog panela UNICEF-ovih reakcija na ZSEZ](#), UNICEF, Njujork, NY, 2018; *Rojters*, [„Porast broja slučajeva zlostavljanja u grupama za pomoć dok sve više žrtava svedoči o tome“](#), februar 10, 2019.

² UNICEF je izmijenio i dopunio svoj Ugovor o saradnji u junu 2018, kako bi se obezbjedilo da se politike i procedure partnera u vezi sa ZSEZ u potpunosti podudaraju sa standardima UN.

1.2. Informacije o Priručniku

Ciljevi

Priručnik je osmišljen tako da jača kapacitete organizacija za ispunjavanje njihovih odgovornosti koje se tiču prevencije i odgovora na SEZ. On konkretno ima za cilj da (se):

- Povećaju razumijevanje i podrška ZSEZ od strane organizacija;
- Podrže organizacije u jačanju njihovih sistema ZSEZ;
- Poboljšaju koordinaciju, komunikaciju i koherentnost između UNICEF-a, partnera i drugih relevantnih aktera kada je u pitanju ZSEZ;
- Doprinesu većoj odgovornosti prema zahvaćenim populacijama.

Struktura

Struktura priručnika omogućava organizacijama sa različitim kapacitetima i potrebama da se fokusiraju na aspekte ZSEZ na koje je najhitnije potrebno obratiti pažnju. Sedam poglavlja priručnika su:

- **Samoprocjena organizacije:** obuhvata skup najvažnijih standarda i pratećih indikatora kako bi se pomoglo organizacijama da utvrde koje su njihove snage kada je u pitanju ZSEZ, kao i oblasti u kojima su potrebna poboljšanja.
- **Osnove:** gdje su predstavljene relevantne definicije, politike i standardi.
- **Prevenција:** poglavlje daje uputstva za politike i procedure koje treba uvesti u čitavoj organizaciji, obuke za zaposlene, kao i procjenu rizika, ublažavanje i predupređivanje u okviru svih programskih aktivnosti.
- **Prijavlјivanje:** ovdje se daju uputstva u vezi sa internim i eksternim mehanizmima za izvještavanje, kako bi se omogućilo, ili olakšalo blagovremeno i pouzdano izvještavanje.
- **Pomoć:** u ovom poglavlju se daju uputstva za uspostavljanje blagovremene i profesionalne pomoći i daljih aktivnosti u čijem je središtu žrtva, bilo direktno, ili kroz upućivanje na druge pružaoce usluga.
- **Istraga:** poglavlje sadrži uputstva o tome kako obezbjediti pravovremenu i adekvatnu istragu i prateće akcije.
- **Alati:** poglavlje sadrži skup praktičnih alata, kao što su uzorci obrazaca i kontrolnih lista.

Kroz ova poglavlja, Priručnikom se naglašava potreba za organizacijama koje će angažovati

korisnike i lokalne zajednice u svim svojim ZSEZ naporima, imajući u vidu da su oni u najvećoj mjeri direktno pogođeni ovim slučajevima zlostavljanja, pa tako imaju jedinstvena znanja i vještine.

2. Samoprocjena organizacije

Samoprocjena organizacije ima za cilj da organizacijama obezbijedi osnov za praćenje napretka u kapacitetima organizacije u vezi sa ZSEZ. Ovi standardi se podudaraju sa [Protokolom Ujedinjenih nacija u slučaju navoda o seksualnoj eksploataciji i zlostavljanju, koji uključuje partnere u realizaciji](#) i odgovarajućim međunarodnim standardima, uključujući [Minimalne operativne standarde za ZSEZ Međugencijskog stalnog odbora – IASC \(MOS-ZSEZ\)](#) i [Osnovne humanitarne standarde kvaliteta i odgovornosti \(OHS\)](#).

Partneri mogu da koriste ovu samoprocjenu kako bi razumjeli snage sopstvene organizacije, ali i identifikovali oblasti potencijalnog napretka u pogledu ZSEZ.

Na osnovu nalaza samoprocjene, organizacije mogu razviti akcioni plan koji odražava identifikovane oblasti gdje je potrebno unapređenje kada je u pitanju ZSEZ (vidi [Alat 1: Uzorak obrasca akcionog plana za ZSEZ](#)). Organizacije ovu samoprocjenu mogu redovno revidirati (npr, svakih 6 ili 12 mjeseci). Procjena takođe može da pomogne u identifikovanju oblasti gdje se traži spoljna podrška partnera, u smislu obuka, tehničkih savjeta, finansiranja, ili pojačane koordinacije sa međugencijskim aktivnostima.

Kako bi se podržali napori organizacija da se odgovori na utvrđene slabosti u kapacitetima, ovaj Priručnik sadrži praktična uputstva i alate u vezi sa organizacionom politikom i procedurama za ZSEZ, uključujući i opsežan spisak dodatnih izvora informacija u svakom poglavlju.

Sistem ocjenjivanja prilikom procjene:

U tabeli koja se nalazi u nastavku teksta nalaze se (a) **osnovni standardi** organizacionih politika i procedura za ZSEZ, koji predstavljaju minimalne zahtjeve, kao i (b) **indikator** kojima se potkrepljuje ispunjenost minimalnih zahtjeva svakog osnovnog standarda. Organizacije mogu da koriste „komentare“ kako bi dokumentovale skorašnji napredak u okviru organizacije, kao i potrebe za podrškom.

1 – Ne postoji: Organizacija ne radi na ispunjavanju ovog standarda.

Ovu ocjenu dajete ukoliko organizacija ne ispunjava zahtjev.

2 – Napreduje: Organizacija je u izvjesnoj mjeri napredovala u primjeni ovog standarda, ali određeni aspekti se moraju poboljšati.

Ova ocjena se daje ukoliko organizacija djelimično ispunjava standard, npr, ispunjava jedan ili dva indikatora.

3 – Odgovarajuće: Organizacija u potpunosti ispunjava ovaj standard.

Ova ocjena se daje ukoliko organizacija u potpunosti ispunjava standard i sve njegove indikatore.

Nakon što ste pregledali i ocijenili poštovanje ovih standarda od strane organizacije, napravite ukupan zbir rezultata svih standarda kako biste dobili konačni rezultat. Ovaj konačni rezultat ukazuje na trenutne kapacitete organizacije za ZSEZ, kao i na ocjenu sa tim povezanih rizika.

Konačni rezultat	Kapaciteti organizacije za ZSEZ	Ocjena SEZ rizika
8 ili manje	Nizak	Visok
9 – 14	Potrebno unapređivanje	Umjeren
15 – 18	Odgovarajući	Nizak

Standard i indikator	1	2	3	Dokaz ispunjenosti
<p>Osnovni standard 1: Organizaciona politika</p> <p>Organizaciona politika za ZSEZ postoji i opisuje odgovarajuće standarde ponašanja, druge preventivne mjere, prijavljivanje, praćenje, istragu i korektivne mjere. (vidi: ZSEZ Priručnik poglavlje 4.2.1. Politike).</p> <p>Indikator 1: Organizaciona politika uključuje: a) definiciju SEZ (koja je u skladu sa UN definicijom); b) opis ponašanja kakvo se očekuje od zaposlenih, kada su na dužnosti i kada nisu (da odražava Šest osnovnih Principa Međugencijskog stalnog odbora koji se odnose na SEZ³); i c) eksplicitno izraženu nultu toleranciju na SEZ (to jest, SEZ kao temelj za disciplinski postupak, koji za rezultat može imati prekid zaposlenja).</p> <p>Indikator 2: Organizaciona politika za ZSEZ (npr, kodeks ponašanja) potpisana je od strane svog kadra, uključujući zaposlene, volontere, izvođače, i ostale.</p> <p>Indikator 3: Organizacija vidno izlaže informacije u vezi sa politikom i procedurama ZSEZ, uključujući kodeks ponašanja i pojedinosti u vezi sa kanalima prijavljivanja, u sopstvenim kancelarijama i na lokalitetima realizacije projekta.</p>	☐	☐	☐	☐ Kodeks ponašanja ☐ Politika ZSEZ ☐ Dokumentovanje standardnih procedura za sve zaposlene kroz prijem/potpisivanje politike ZSEZ ☐ Drugo (precizirati): <hr/>

Standard i indikator	1	2	3	Dokaz ispunjenosti
<p>Osnovni standard 2: Organizacioni sistemi za upravljanje i ljudske resurse</p> <p>Organizacioni sistemi za upravljanje i ljudske resurse vode računa o ZSEZ, putem:</p> <p>1: Ugovora i sporazuma o partnerstvu organizacije koji uključuju standardnu klauzulu kojom se zahtjeva da izvođači, snabdjevači, konsultanti i pod-partneri budu posvećeni politici nulte tolerancije na SEZ i preduzmu mjere prevencije i reakcije na SEZ, i</p> <p>2: Procedure sistematične provjere za kandidate koji se prijavljuju za posao (npr, provjera referenci, policijskih dosijea, Google pretraga) u skladu sa lokalnim zakonima koji se tiču zapošljavanja, privatnosti i zaštite podataka, uključujući i provjeru prethodne umješanosti u SEZ i druga pitanja očuvanja dobrobiti korisnika.</p> <p>(vidi : ZSEZ Priručnik poglavlje 4.2.2. Procedure).</p> <p>Indikator 1: Standardni ugovori o zaposlenju i partnerstvu uključuju sljedeće klauzule: zabrana</p>	☐	☐	☐	☐ Poslovi i zadaci (npr, sa odgovornostima u ZSEZ) ☐ Ugovori o zaposlenju/partnerstvu ☐ Procedure angažovanja (npr, provjere referenci sa pitanjima koja se odnose na SEZ/očuvanje dobrobiti djece)

³ Osnovni principi su ažurirani u septembru 2019.

<p>SEZ, i zahtijevanje od partnera i izvođača da preduzmu mjere prevencije i reagovanja prilikom pojave navoda o SEZ.</p> <p>Indikator 2: Obrasci za provjeru referenci uključujući zahtjev za potvrdom nepostojanja prethodnih optužbi za SEZ.</p>		☐ Drugo (precizirati): <hr/>
---	--	--

Standard i indikatori	1	2	3	Dokaz ispunjenosti
<p>Osnovni standard 3: Obavezna obuka</p> <p>Zahtev 1: Organizacija realizuje obavezne obuke za sve zaposlene o SEZ politici i procedurama organizacije, a obuke uključuju 1) definiciju SEZ (koja je u skladu sa UN definicijom); 2) zabranu SEZ; i 3) postupke koje su zaposleni u obavezi da preduzmu (tj. brzo prijavljivanje navoda i upućivanje žrtava).</p> <p>(vidi: ZSEZ Priručnik poglavlje 4.3.1. Obuka).</p> <p>Indikator 1: Organizacija ima formalno dokumentovani ZSEZ paket obuke.</p> <p>Indikator 2: Organizacija zahtjeva od svih zaposlenih da povremeno učestvuju u ZSEZ obukama i vodi internu evidenciju pohađanja obuke (tj. ime učesnika obuke, datum održavanja obuke, vrsta obuke, realizator obuke).</p>	☐	☐	☐	☐ Godišnji plan obuka ☐ Program obuka ☐ Evidencija pohađanja ☐ Drugo (precizirati): <hr/>
Komentari:				

Standard i indikatori	1	2	3	Dokaz ispunjenosti
<p>Osnovni standard 4: Prijavljivanje</p> <p>Organizacija posjeduje mehanizme i procedure za zaposlene, korisnike i zajednice, uključujući i</p>	☐	☐	☐	☐ Komunikacioni materijali

<p>djecu, za prijavljivanje navoda o SEZ, a koji se podudaraju sa osnovnim standardima prijavljivanja (tj. bezbjednošću, poverljivošću, transparentnošću, i dostupnošću), i staraju se da su korisnici svjesni ovoga.</p> <p>(Vidi ZSEZ Priručnik poglavlje 4.3.2. Podizanje svesti i poglavlje 5.2. Mehanizmi za prijavljivanje).</p> <p>Indikator 1: Organizacija ima komunikacione materijale o ZSEZ i dostupnim kanalima za prijavljivanje, koji su dostupni na lokalno relevantnom jeziku i prezentovani tako da sve grupe, uključujući i djecu, mogu da ih razumiju.</p> <p>Indikator 2: Organizacija ima opis načina na koji zaposleni i korisnici mogu da prijave SEZ, kao i organizacionih procedura za reagovanje na ovakve navode, uključujući i one koje se tiču zaposlenih drugih osoba.</p> <p>Indikator 3: Organizacija ograničava broj osoba sa pristupom informacijama sadržanim u prijavama, a onda kada ove informacije dijeli, iz njih uklanja podatke koji omogućavaju identifikaciju umješanih osoba.</p>	<p>Komentari:</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Plan podizanja nivoa svijesti o ZSEZ ☐ Opis mehanizama prijavljivanja ☐ Politika uzbunjivanja ☐ Drugo (precizirati): _____
--	-------------------	---

Standard i indikatori	1	2	3	Dokaz ispunjenosti
<p>Osnovni standard 5: Pomoć i upućivanje</p> <p>Organizacija posjeduje sistem kojim se stara da žrtve SEZ, uključujući i djecu, odmah dobiju profesionalnu pomoć, tako što ih upućuje na odgovarajuće pružaoce usluga.</p> <p>(vidi ZSEZ Priručnik poglavlje 6.2. Pomoć i upućivanje).</p> <p>Indikator 1: Organizacija posjeduje ažuriran spisak lokalnih pružalaca usluga i/ili kontakt sa lokalnim mehanizmima za koordinaciju mjera zaštite od RZN (npr, RZM pod-klaster) za sve programske lokacije.</p> <p>Indikator 2: Organizacija posjeduje proceduru za upravljanje procesom upućivanja, u kojoj je dat opis koraka koje zaposleni, a naročito oni koji primaju žalbe, treba da preduzmu, uključujući i radnje koje se obavljaju nakon upućivanja.</p> <p>Indikator 3: Organizacija posjeduje obrazac za upućivanje žrtava RZN/SEZ.</p>	☐	☐	☐	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Spisak pružalaca usluga ☐ Opis postupka upućivanja za žrtve RZN/SEZ ☐ Obrazac za upućivanje žrtava RZN/SEZ ☐ Drugo (precizirati): _____

Standard i indikatori	1	2	3	Dokaz ispunjenosti
<p>Osnovni standard 6: Istrage</p> <p>Organizacija posjeduje postupak za istraživanje navoda o SEZ i može da pruži dokaze da je na odgovarajući način reagovala na ranije navode o SEZ, ukoliko ih je bilo, kroz istragu i korektivne postupke. (vidi ZSEZ Priručnik poglavlje 7.2. Istražne procedure).</p> <p>Indikator 1: Organizacija ima postupak pregleda navoda o SEZ i odlučivanja o potrebi za istragom i drugim narednim koracima (npr, pomoć odraslom/djetetu žrtvi i/ili drugima, potreba za istragom); ovo podrazumijeva i sistem evidentiranja svih navoda o SEZ u koje su uključeni zaposleni organizacije, kao i mjera kojima se reagovalo na ove navode.</p> <p>Indikator 2: Organizacija ima pristup iskusnoj, nepristrasnoj i obučenoj osobi koja će sprovesti istragu o SEZ; ovo može podrazumijevati angažovanje nekoga od zaposlenih, angažovanje eksternog stručnjaka za istragu, ili obezbjeđivanje učešća partnera kao podrške u istrazi.</p> <p>Indikator 3: Organizacija ima sistem za organizacioni nadzor nad istragama (npr, dijeljenje informacija/komunikacija, procjena rizika), uključujući i disciplinske mjere, onda kada su u pitanju ozbiljne optužbe.</p>	☐	☐	☐	☐ Pisani postupak za pregled navoda o SEZ ☐ Opredjeljena sredstva za istragu i/ili obavezivanje partnera na podršku ☐ Politike/procedure istraživanja ZSEZ ☐ Drugo (precizirati): <hr/>
Komentari:				

UKUPNO PO OCJENI (tj. zbrajaju se svi odgovori pod 1, 2 ili 3)			
SVEUKUPNO (tj. 1 + 2 + 3)			
Organizacioni kapaciteti ZSEZ			
Ocjena SEZ rizika			

ZSEZ procjena za [ime organizacije]: _____

Procjenu obavio: _____

E-mejl adresa: _____

Potpis _____ Datum procjene _____

3. Osnove

3.1. Uvod

Inicijative UN agencija i njihovih partnera u borbi protiv SEZ rukovode se globalnim politikama koje su uspostavile UN i njihov Međuagencijski stalni odbor (IASC). Ova tijela prepoznaju potrebu za usklađenijim naporima u humanitarnom sektoru kako bi se spriječili SEZ, kao i za fokusom na zaštitu prava i dobrobiti pogođenih zajednica. Istovremeno, pojedine UN organizacije i organi, kao i NVO, započeli su sa inicijativama kako bi ojačali svoje politike za ZSAZ, kao dio obaveza koje su u vezi sa ZSEZ preuzeli prema [Posebnim mjerama Generalnog sekretara UN za zaštitu od seksualne eksploatacije i zlostavljanja \(ST/SGB/2003/13\)](#) i [Minimalnim operativnim standardima Međuagencijskog stalnog odbora za ZSEZ \(MOS-ZSAZ\)](#). U nastavku se daje pregled relevantnih definicija i globalnih politika i standarda.

3.2. Definicija

U [Biltenu Generalnog sekretara UN \(„Posebne mjere za zaštitu od seksualne eksploatacije i zlostavljanja“ \(ST/SGB/2003/13\)\)](#) uvode se sljedeće standardne definicije seksualne eksploatacije i zlostavljanja, a koje se primjenjuju na bilo koji sektor ili kontekst⁴:

- **„Seksualna eksploatacija“** je stvarna ili pokušana zloupotreba položaja ranjivosti, razlike u moći, ili povjerenja u seksualne svrhe, koja uključuje, ali nije i ograničena na sticanje finansijske, društvene ili političke koristi usljed seksualne eksploatacije druge osobe.
- **„Seksualno zlostavljanje“** predstavlja stvarni ili zaprijećeni fizički napad seksualne prirode, bilo da je sproveden korištenjem ili pod prijetnjom sile.

SEZ je oblik rodno zasnovanog nasilja (RZN), što opisujemo kao bilo koji štetni postupak počinjen protiv volje osobe, a koji se temelji na društveno pripisanim razlikama između žena i muškaraca. Pored toga, SEZ takođe može da uključuje i prekršaje i propuste u očuvanju dobrobiti djeteta ukoliko „postupanje (zaposlenih organizacije) u značajnoj mjeri šteti djetetu, uključujući bilo kakvo fizičko, emocionalno ili seksualno zlostavljanje, zanemarivanje, ili eksploataciju“⁵, čime se naglašava potreba za usredsređivanjem pažnje na djecu u sklopu ZSEZ napora i inicijativa.⁶

⁴ Kada je u pitanju definicija SEZ, važno je da se napravi razlika između SEZ i seksualnog uznemiravanja. U oba slučaja prestup seksualne prirode čini zaposleni neke UN agencije ili partnerske organizacije. Bez obzira na to, žrtve SEZ su korisnici ili pripadnici zajednice, dok su žrtve seksualnog uznemiravanja zaposleni u UN agencijama ili partnerskim organizacijama. Ovaj Priručnik bavi se isključivo SEZ. Kako biste saznali više o seksualnim prestupima čije su žrtve zaposleni UN agencija ili partnerskih organizacija, pogledajte [Bilten Generalnog sekretara o zabrani diskriminacije i uznemiravanja, uključujući seksualno uznemiravanje i zloupotrebu moći \(ST/SGB/2008/5\)](#).

⁵ UGOVOR O KORPORACIJI I PARTNERSTVU, stav 14.1 (d)

⁶ UNICEF, [Alati za očuvanje dobrobiti djece u poslovanju, Vodič korak po korak za identifikovanje i prevenciju za djecu koja dolaze u interakciju sa vašim poslovanjem](#), UNICEF, maj 2018. Praktična uputstva koja se tiču očuvanja dobrobiti djece potražite u: Organizacija Keeping Children Safe, [Standardi za očuvanje dobrobiti djece i kako ih primijeniti](#), 2014.

3.3. Globalne politike i standardi

I UN i Međugencijski stalni odbor razvili su globalne politike za borbu protiv SEZ, koje su komplementarne i predstavljaju reper za kvalitetno programsko djelovanje. Ključni dokumenti su:

- [Šest osnovnih principa Međugencijskog stalnog odbora \(2002; ažurirani 2019.\)](#), u kome Međugencijski stalni odbor stimuliše agencije da sljedeće stavke uvrste u svoje kodekse ponašanja:
 - 1) Seksualna eksploatacija i zlostavljanje od strane humanitarnih radnika predstavljaju grubo kršenje zakona, i kao takvi predstavljaju osnov za prekid zaposlenja.
 - 2) Seksualna aktivnost sa djecom (osobama mlađim od 18 godina) zabranjena je bez obzira na lokalno prihvaćeni uzrast punoljetstva i pristanka. Neznanje o stvarnim godinama djeteta nije opravdanje.
 - 3) Davanje novca, zaposlenja, robe, ili usluga u zamjenu za seks, uključujući seksualne usluge i druge oblike ponižavajućeg, degradirajućeg ili eksploatacijskog ponašanja, zabranjeno je. Ovo podrazumijeva i davanje pomoći koja pripada korisnicima.
 - 4) Zabranjen je svaki seksualni odnos između onih koji pružaju humanitarnu pomoć i zaštitu i osoba koje koriste tu humanitarnu pomoć i zaštitu, a koji podrazumijeva zloupotrebu položaja. Ovakvi odnosi podrivaju kredibilitet i integritet humanitarnog rada.
 - 5) Tamo gdje humanitarni radnik postane zabrinut ili posumnja na seksualno zlostavljanje ili eksploataciju od strane kolege, bilo da je kolega iz iste agencije ili nije, on/ona mora da prijavi svoje sumnje preko uspostavljenog agencijskog mehanizma za prijavljivanje.
 - 6) Humanitarni radnici su obavezni da stvaraju i održavaju okruženje kojim se sprječavaju seksualna eksploatacija i zlostavljanje i unapređuje primjena njihovog kodeksa ponašanja. Rukovodstvo na svim nivoima ima naročitu odgovornost da podrži i razvije sisteme kojima se održava ovakvo okruženje.
- [Bilten Generalnog sekretara \(2003\)](#) („Posebne mjere za zaštitu od seksualne eksploatacije i zlostavljanja“ (ST/SGB/2003/13)) („Bilten GS“)
 - Uključuje već pomenute principe
 - Definiše da SEZ „predstavljaju ozbiljan prekršaj pa tako predstavljaju osnov za disciplinske mjere, uključujući i otpuštanje sa posla“
 - Obavezuje uposlenike UN i sva fizička i pravna lica koja imaju ugovore o saradnji sa

UN da prijave incidente koji podrazumijevaju zlostavljanje.

Pored toga, UN agencije i partneri posvećeni su poštovanju **pristupa koji je usmjeren na žrtve** u svom reagovanju na RZN, uključujući i SEZ. Ovaj pristup ima za cilj osnaživanje žrtava i ubrzanje njihovog oporavka kroz davanje prioriteta njihovim pravima, potrebama i željama.⁷ Ključni standardi u primjeni ovog pristupa uključuju:

- **Bezbjednost:** Bezbjednost i sigurnost žrtava predstavljaju primarnu brigu.
- **Poverljivost:** Žrtve imaju pravo da odaberu kome će, a kome neće ispričati svoju priču, a informacije treba dijeliti samo uz informisani pristanak žrtve. (Za više informacija o informisanom pristanku, uključujući i u radu sa decom, pogledajte [Poglavlje 6.2. Pomoć i upućivanje](#))
- **Poštovanje:** Poštovanje izbora, želja, prava i dostojanstva žrtve treba da upravlja odlukama koje organizacija donosi. Uloga voditelja slučaja jeste da žrtvi obezbijede informacije koje su joj potrebne kako bi donijela odluku koja je zasnovana na informacijama i omogućilo joj se da se oporavi.
- **Nediskriminisanje:** žrtve treba da imaju jednak i pravičan tretman bez obzira na njihov uzrast, pol, rasu, vjeru, nacionalnost, etničku pripadnost, seksualnu orijentaciju ili bilo koju drugu karakteristiku.

3.4. Dodatni izvori

Ključna dokumenta (Izbor)

- [UN Protokol u slučaju navoda o seksualnoj eksploataciji i zlostavljanju, koji uključuje partnere u realizaciji](#), mart 2018.
- Bilten Generalnog sekretara: [Posebne mjere za zaštitu od seksualne eksploatacije i seksualnog zlostavljanja](#) (ST/SGB/2003/13) („Bilten GS“), oktobar 2003.
- Bilten Generalnog sekretara, [Pravila i regulative za uposlenike Ujedinjenih nacija \(ST/SGB/2018/1\)](#), januar 2018.
- Međuagencijski stalni odbor, [Plan akcije i osnovni principi kodeksa ponašanja u zaštiti od seksualnog zlostavljanja i eksploatacije u humanitarnim krizama](#), jun 2002.
- Međuagencijski stalni odbor, [Izjava o posvećenosti eliminisanju seksualne eksploatacije i](#)

⁷ Međuagencijski stalni odbor, [Smjernice za integrisanje RZN intervencija u humanitarne aktivnosti: Smanjenje rizika, povećanje otpornosti i podrška oporavku](#), 2015, str.46-47

[zlostavljanja od strane uposlenika UN i onih koji to nisu](#), decembar 2006.

- Međuagencijski stalni odbor, [Minimalni operativni standardi za ZSEZ \(MOS-ZSAZ\)](#), januar 2016.
- Međuagencijski stalni odbor, [Globalna revizija zaštite od seksualne eksploatacije i zlostavljanja od strane zaposlenih u UN, NVO, IOM i IFRC](#), jul 2010.
- Međuagencijski stalni odbor, [Smjernice za primjenu MOS-ZSEZ](#), jun 2013.

Pregledi ZSEZ/SEZ

- Internet sajt UN posvećen ZSEZ: <https://www.un.org/preventing-sexual-exploitation-and-abuse/>
- Radna grupa Međuagencijskog stalnog odbora za ZSEZ: <http://www.pseataskforce.org/>
- Interaktivni pregled ZSEZ <https://www.interaction.org/topics/prevention-of-sexual-exploitation-and-abuse/>⁸
- Osnovni humanitarni standardi o kvalitetu i odgovornosti CHS Alijanse – Zaštita od seksualne eksploatacije i zlostavljanja <https://www.chsalliance.org/what-we-do/psea>
- Međunarodni savjet dobrovoljnih agencija (ICVA), [Dug put do ZSEZ](#), jun 2018.

4. Prevencija

4.1. Uvod

Dugoročni cilj ZSEZ jeste stvaranje okruženja gdje su korisnici bezbjedni i poštovani i mogu da pristupe zaštiti i pomoći koje su im potrebne, bez straha od bilo kakve eksploatacije i zlostavljanja. Ipak, sve više se prihvata da „nema zemlje, institucije ili porodice, koje su imune na seksualnu eksploataciju i zlostavljanje“⁹ kao i da je potrebno dati prioritet preventivnim mjerama.

Stvaranjem organizacionih sistema i podizanjem svijesti među zaposlenima, korisnicima i lokalnom populacijom u pogledu ZSEZ, organizacije mogu da postave temelje za djelotvornije prijavljivanje i reagovanje na prekršaje. Isto tako, djelotvorni mehanizmi za prijavljivanje i reagovanje mogu biti mjera prevencije, tako što će, na primjer, ohrabriti žrtve i očevice da prijave prekršaje, ili tako što će odvratiti potencijalne počinioce.

⁸ [Izjava Međuagencijskog stalnog odbora o posvećenosti u vezi sa seksualnim uznemiravanjem i zlostavljanjem, 12. februar 2018.](#)

⁹ [Obraćanje na visokom sastanku o reakciji Ujedinjenih nacija na seksualnu eksploataciju i zlostavljanje](#), Antonio Gutereš, 18. septembar 2017.

Ovo poglavlje pokriva sljedeće ključne oblasti prevencije SEZ:

- Vrste politika i procedura koje su potrebne i načine da se prati njihova djelotvornost;
- Odlike djelotvorne obuke i inicijativa za podizanje svijesti;
- Procenu rizika i upravljanje rizikom u okviru programskih djelatnosti.

4.2. Politike i procedure

Rukovodioci na svim nivoima imaju odgovornost za uspostavljanje adekvatnih ZSEZ politika i procedura, praćenje njihove djelotvornosti i njihovo revidiranje po potrebi.¹⁰ Postojanje adekvatnih sistema olakšava rukovodstvu i zaposlenima – čak i onima čije je znanje o rodno zasnovanom nasilju (RZN), SEZ, dječjoj zaštiti, pravu i drugim povezanim temama ograničeno – da rade, preuzmu odgovornost i zajednički se angažuju na rješavanju ovih problema. Viši rukovodioci bi naročito trebalo da pokažu svoju posvećenost ZSEZ i da stvore okruženje u kome svi zaposleni daju prioritet odgovornosti prema korisnicima i lokalnim zajednicama.

4.2.1. Politike

Interne pisane politike organizacije pokazuju posvećenost organizacije prevenciji i reagovanju na SEZ, kao i preduzimanju oštrih akcija kao odgovora na navode. Organizacije mogu koristiti svoje postojeće dokumente, kao što su kodeksi ponašanja, kako bi artikulisale politiku organizacije, ili mogu da izrade zasebne politike ZSEZ, u zavisnosti od kapaciteta i potreba.¹¹ (vidi [Alat 2: Uzorak obrasca za politiku ZSEZ](#)). Generalno, organizacije bi trebalo da razmotre sljedeće aspekte kada osmišljavaju ili ojačavaju svoje interne politike:

- **Uključivanje osnovnog sadržaja**, uključujući 1) definiciju SEZ (koja je u skladu sa [definicijom UN](#)); 2) jasan opis ponašanja koje se od zaposlenih očekuje na poslu i van njega (koji odražava [Šest osnovnih principa koji se odnose na SEZ Međugencijskog stalnog odbora](#)); 3) eksplicitnu izjavu o nultoj toleranciji na SEZ (tj. SEZ kao osnov za disciplinski postupak, koji može za posljedicu imati prekid radnog odnosa).
- **Eksplicitnu zaštitu** pojedinaca, uključujući zaposlene (bivše i sadašnje), koji prijavljuju nedolično ponašanje, od bilo kakve odmazde, kao što je negativno delovanje u kontekstu radnog odnosa (npr, otpuštanje, smanjenje plate, negativna ocjena radnog učinka) za

¹⁰ Za dalje informacije o minimalnim operativnim standardima, politikama i procedurama u vezi sa ZSEZ, vidi Međugencijski stalni odbor, [ZSEZ-MOS](#), januar 2016.

¹¹ Za primjere kodeksa ponašanja, vidi Međunarodni odbor za spašavanje (International Rescue Committee (IRC)), [Naš način. Standardi profesionalnog ponašanja](#) i [Kodeks ponašanja za zaposlene Norveškog saveta za izbeglice](#), u koje su uključene odredbe o ZSEZ. Za primjere ZSEZ politika, vidi [CESVI ZSEZ Politiku](#) i [ZSEZ politiku Sekretarijata Federacije Crvenog križa i Crvenog polumjeseca](#).

zaposlene, odnosno ukidanje dostupnosti robe ili usluga za korisnike.¹²

- **Konsultovanje relevantnih aktera**, kao što su zaposleni, korisnici i zajednice (uključujući djecu); lokalne vlasti i neformalne strukture (npr, ženske organizacije i grupe za ljudska prava); i oni sa posebnom ekspertizom za RZN, dječju zaštitu i sa tim povezana pitanja.
- **Činjenje da politika bude relevantna**, staranje da bude napisana tako da bude primjenjiva na različite kontekste (lokalni/nacionalni/globalni) u kojima organizacija radi, i da lako može da je razumije čitava ciljna publika, uključujući zaposlene, i korisnike zajednice (uključujući djecu).
- **Dobijanje odobrenja od višeg rukovodstva** kako bi se obezbijedilo da će pružiti potrebnu podršku realizaciji politika u praksi.
- **Široko publikovanje politike** i stavljanje na uvid javnosti tako što će se podijeliti sa zaposlenima, korisnicima, zajednicama i drugima (npr, posteri na javnim mestima, intranet/internet, primjerak uz ugovore, materijale prilagođene djeci) i integrisati u obuke i aktivnosti podizanja svijesti (vidi [Poglavlje 4.3. Obuka i podizanje svijesti](#)).
- **Zahtijevanje od svih zaposlenih da potpišu** da su dobili i primili k znanju relevantne politike (vidi [Poglavlje 4.3.1. Podizanje svijesti](#)).

4.2.2. Procedure

Procedure opisuju kako da se politike ZSEZ sprovedu u praksi i stvori organizaciona infrastruktura koja bi podržala njihovu realizaciju. Ovo su akcije koje mogu da pomognu da se uspostave ili učvrste organizacione procedure:

- **Razjašnjavanje uloga i odgovornosti**, naročito rukovodilaca, kadrovskih službi i zaposlenih, u pogledu politika organizacije (vidi [Alat 3: Uzorak uloga i odgovornosti u ZSEZ](#)). Ovo može podrazumijevati imenovanje osobe zadužene za ZSEZ koja će preuzeti ključne odgovornosti, kao što su razvoj internih sistema, obuka i podizanja svijesti kod zaposlenih, i koordinacija sa drugim relevantnim akterima (vidi [Alat 4: Uzorak Poslova i zadataka Osobe zadužene za ZSEZ](#)).
- **Ažuriranje kadrovskih procesa** (po potrebi) kako bi se uskladile prakse angažovanja (npr, oglašavanje zaposlenja, provjere referenci/historije, proces razgovora za posao), podizvođački i partnerski ugovori, kao i procesi praćenja učinka i disciplinske mjere (u slučaju dokazanih navoda), sa SEZ politikama (vidi [Alat 5: Kontrolna lista za angažovanje](#),

¹² Za primjer politika uzbunjivanja, vidi: Oxfam America, [Politika zaštite uzbunjivača](#); CARE International UK, [Politika uzbunjivanja](#)

zapošljavanje i upravljanje učinkom osjetljive na ZSEZ).

- **Priprema odgovarajućeg postupka prijavljivanja i reagovanja na navode** (vidi [Poglavlje 5: Prijavljivanje](#), [Poglavlje 6: Pomoć](#), i [Poglavlje 7: Istraga](#)). Ovo može uključivati uputstva o načinu na koji kancelarije na terenu mogu prilagoditi ove procese svojim specifičnim kontekstima.
- **Integriranje ZSEZ u organizacijsko planiranje, programske i operativne procese** (npr, strateško planiranje, budžet, upravljanje programskim ciklusom) i staranje da organizacija ima dovoljno ljudstva i finansija za ovu svrhu.

Odgovornost

Mjere odgovornosti dopuštaju organizacijama da primjenjuju politike i procedure za ZSEZ i po potrebi prave poboljšanja. Odgovornost takođe podrazumijeva podjelu relevantnih informacija i davanje povratnih informacija korisnicima i lokalnim zajednicama. Ovo pomaže kod izgradnje povjerenja prema organizaciji i stimulira korisnike i zajednice da ubuduće prijave sve ozbiljne sumnje. Organizacije bi trebalo da preduzmu sljedeće mjere kako bi obezbijedile odgovornost:

- **Praćenje primjene i djelotvornosti strategija za ZSEZ** putem uključivanja jednog ili više indikatora u okvir za praćenje (npr, procenat prijavljenih žrtava koje su tražile pomoć i bile upućene na usluge u roku od 48 sati od prispjeća/prijema slučaja, procenat otpuštanja zaposlenih usljed prestupa u vezi sa SEZ).
- **Redovno praćenje na nivou zajednice.** Postavljajte pitanja u vezi sa nivoom svijesti, iskustvima i opservacijama koji se tiču programa (npr, odnosi moći, kvalitet usluga, angažovanje sa zajednicama), uključujući SEZ, i dostupnošću i upotrebom mehanizama za prijavljivanje.
- **Redovno komunicirajte sa zaposlenima, korisnicima i drugima u pogledu angažovanja organizacije** i odgovarajte na njihove reakcije u vezi sa programskom djelatnošću, uključujući pitanja koja se tiču SEZ, a bez davanja pojedinosti u vezi sa konkretnim slučajevima (npr, „u prethodnih šest mjeseci, primili smo reakcije u vezi sa x, y i z, od strane (broj) osoba. Zbog ovoga, odlučili smo se na sljedeće promjene...“). Ovo podrazumijeva informisanje žrtava, svjedoka, navodnih počinitelaca i podnosilaca navoda, o relevantnim aspektima istražnog postupka (vidi [Poglavlje 7.2. Istražne procedure](#)).
- **Pregledanje i učenje** iz aktuelnih incidenata unutar ili izvan date organizacije (npr, sastanak zaposlenih, obuka za ZSEZ) i periodično prilagođavanje politika i procedura za ZSEZ, u skladu sa onim što je naučeno.
- **Dokumentovanje i dijeljenje informacija o napretku, prilika i izazova** u prevenciji i

reagovanju, sa starijim rukovodstvom i drugim ključnim akterima (npr, donatorima, partnerima, nezavisnim tijelima, međuagencijskim grupama, zajednicama), uključujući dokumentovanje i informacije u relevantnim izvještajima (npr, godišnji izvještaj i izvještaji donatorima).

4.3. Obuka i podizanje svijesti

Zabluda ili nedostatak volje ili sposobnosti nekih zaposlenih da na odgovarajući način reaguju na SEZ, često sprječavaju organizacije u sprovođenju politika za ZSEZ. Obuke i podizanje svijesti kod zaposlenih igraju glavnu ulogu u izgradnji organizacione kulture netolerancije na zlostavljanje. Ove inicijative mogu pomoći da se uklone rupe u znanju i stvori otvoreniji diskurs u vezi sa SEZ, imajući u vidu da je to i dalje osjetljivo pitanje u mnogim kulturama.

4.3.1. Obuka

Organizacije treba da redovno organizuju obavezne obuke o ZSEZ za sve zaposlene (vidi **Alat 6: Uzorak programa obuke za ZSEZ**). Organizacije mogu, na osnovu postojećih modula za obuku, da razviju programe obuke koji su najrelevantniji za njihove učesnike.¹³ Kako bi njihove obuke bile najdjelotvornije, organizacije treba da:

- **Uključe osnovne sadržaje**, kao što su 1) jasna definicija SEZ (u skladu sa [definicijom UN](#)); 2) jasna zabrana SEZ; i 3) postupci koji se zahtijevaju od zaposlenih (npr, brzo prijavljivanje sumnji na SEZ i upućivanje žrtava na usluge). Takođe je od suštinskog značaja da se zaposleni upoznaju sa procedurama za prijavljivanje i upućivanje unutar organizacije, kao i da im se pruže odgovarajući kontakt podaci (npr, referenta za ZSEZ).
- **Nude krajnje interaktivne obuke sa ličnim prisustvom učesnika** kako bi se obezbijedilo da zaposleni zapamte informacije i budu u stanju da primijene naučeno u praksi. Na primjer, realni scenariji i studije slučajeva – ukoliko je moguće smješteni u lokalni kontekst u kome učesnici rade – mogu da pomognu učesnicima da shvate na koji način standarde i pravila da upotrebe u praksi.
- **Adaptiraju sadržaj obuke učesnicima** tako što će opisati njihove konkretne uloge i odgovornosti u vezi sa ZSEZ, dati primjere SEZ koje učesnici mogu da susretnu u svakodnevnom radu.

¹³ Na primjer, UNICEF nudi besplatan [Kurs o ZSEZ](#) (preko web platforme Agora) koji uključuje sadržaje koji su relevantni kako za osoblje UN, tako i za uposlenike partnerskih organizacija. Među ostalim on-lajn obukama, izdvajaju se [Vodič za obuku o prevenciji seksualne eksploatacije i zlostavljanja](#), decembar 2013; UN Obuka o ZSEZ, <https://www.un.org/preventing-sexual-exploitation-and-abuse/content/training>, kao i obuka posebno namjenjena osobama zaduženim za ZSEZ (referentima – kontaktnim tačkama), OCHA, [Međuagencijska obuka o ZSEZ za referente](#), (vidi sajt Radne grupe za ZSEZ, „Referent za ZSEZ“).

- **Povećaju odgovornost** tako što će od učesnika zahtijevati da potpišu svoje odgovornosti u poštovanju kodeksa ponašanja i posljedice za njegovo kršenje.
- **Organizuju redovno obuke za obnavljanje gradiva** kako bi obezbijedili da su zaposleni upoznati sa najnovijim politikama i procedurama.¹⁴

4.3.2. Podizanje svijesti

Organizacije treba da sprovode aktivnosti podizanja nivoa svijesti među svojim zaposlenima, korisnicima, u lokalnim zajednicama, uključujući djecu, kao i za druge aktere, o ZSEZ i relevantnim politikama i procedurama u njihovoj organizaciji. Na primjer, neki korisnici i pripadnici zajednice možda ne razumiju šta su to SEZ i zašto su opasni, koja su njihova prava, i šta mogu da učine da spriječe i da reaguju na incidente. Zaposlenima je takođe potrebno stalno podsjećanje u vezi sa načinom na koji mogu da realizuju svoje uloge i odgovornosti kada su u pitanju prijavljivanje i reagovanje na SEZ. Aktivnosti podizanja nivoa svijesti mogu da uključuju sljedeće:

- **Razvoj osnovnih ZSEZ poruka za**
 - **Korisnike i pripadnike zajednice** koje obuhvataju 1) prava korisnika (npr, pomoć je besplatna; pravo na informacije o projektu/programu; pravo na dostojanstven tretman; pravo da se prijavi nedolično ponašanje, itd.) 2) zabranjena ponašanja zaposlenih; 3) kako se prijavljuju navodi (npr, telefonski broj, kontaktiranje referenata za ZSEZ)
 - **Zaposlene** koje obuhvataju 1) definisanje i zabranu SEZ, 2) odgovarajuće uloge i odgovornosti, 3) organizacijske procedure za prijavljivanje i upućivanje, uključujući odgovarajuće kontakt podatke (npr, referenti za ZSEZ) (vidi [Poglavlje 4.3.1. Obuka](#); vidi [Poglavlje 5.2. Mehanizmi za prijavljivanje](#)).
- **Prilagođavanje komunikacionih poruka, materijala i kanala različitim ciljnim grupama, uključujući djecu**, korištenjem relevantnog jezika i stila komunikacije koji je odgovarajući i pristupačan za publiku, a naročito za grupe za koje se smatra da su u većem riziku od zlostavljanja (vidi [Alat 7: Procjena i upravljanje rizicima u ZSEZ u kreiranju bezbjednih programa](#)). Na primjer, adolescentkinjama može biti ugodnije da diskutuju o ličnim stvarima sa svojim vršnjakinjama, dok neki zaposleni radije dobijaju informacije u obliku podsjetnika ili kraćeg e-mejla. Uvek prije distribuiranja testirajte materijale i poruke za komunikaciju sa ciljnom publikom.
- **Široko publikujte informacije u vezi sa ZSEZ** uz pomoć različitih komunikacionih kanala

¹⁴ ZSEZ-MOS zahtijevaju od članova da imaju obuku za obnavljanje jednom godišnje (MOS-ZSEZ).

(npr, internet sajta, društvenih mreža, sastanaka za zaposlene/zajednice, postera, radio i televizijskih objava, glasnika, slikovnih prikaza). U nekim slučajevima, mogu se javiti prilike za rad sa drugim organizacijama na aktivnostima podizanja nivoa svijesti, uključujući kampanje o dječjoj zaštiti i RZN. Organizacije treba da stave naglasak na prava korisnika u materijalima za podizanje nivoa svijesti u okviru projekata/programa, kako prije, tako i nakon realizacije.

4.4. Smanjenje rizika i bezbjedni programi

Humanitarni i razvojni projekti mogu da pogoršaju postojeće ili da stvore nove rizike od SEZ, u zavisnosti od njihove veličine i opsega. Na primjer, na mjestima gdje su zajednice ekonomski uskraćene i nasilje nad ženama i djecom je prisutnije, organizacije treba da očekuju da će neki od zaposlenih možda pokušati da zloupotrebe svoju poziciju moći, naročito ukoliko su zaduženi za podjelu hrane, vode, medicinske robe, i/ili novca. Incidenti SEZ mogu se dogoditi i onda kada programi direktno ne uključuju korisnike, na primjer onda kada zaposleni ulaze u interakciju sa učesnicima izvan lokacije realizacije programa, ili u svoje slobodno vreme. Takođe se javljaju i rizici od SEZ na internetu, tamo gdje počinioci koriste informatičke i komunikacione tehnologije (npr, e-mejl, SMS, društvene mreže, aplikacije za komunikaciju) kako bi počinili djelo zlostavljanja.¹⁵

Kako bi se identifikovali i ublažili rizici od SEZ kroz programske djelatnosti¹⁶, organizacije treba da preduzmu sljedeće aktivnosti:

- **Sprovođenje temeljne i inkluzivne procjene rizika** od SEZ, prije izrade nacrt projekata, ukoliko je moguće u sklopu inicijalne procjene potreba (vidi [Alat 7: Procjena i upravljanje rizicima u ZSEZ u kreiranju bezbjednih programa](#)).¹⁷ Ovo može podrazumijevati mapiranje bezbjednosti lokacije, diskusije u okviru fokus grupa sa očekivanim korisnicima i drugim akterima (uključujući žene, djecu, lokalne vlasti/zajednice, itd.) i druge relevantne metode istraživanja. Kao dio ove procjene, korisno je identifikovati grupe koje su u najvećoj mjeri marginalizovane i koje se nalaze u pojačanom riziku od SEZ (npr, djeca sa invaliditetom) kako bi se obezbijedilo da su osmišljene strategije ciljane i djelotvorne koliko god to bilo

¹⁵ Na primjer, neke vrste on-lajn SEZ uključuju on-lajn priprema (*grooming* tj. uspostavljanje odnosa sa osobom kako bi se omogućio seksualni kontakt, bilo na internetu ili u stvarnom životu), proizvodnju, distribuciju i posedovanje on-lajn SEZ materijala (tj. seksualnih slika određene osobe), seksualnu iznudu (tj. iznudu i ucjenu djece u seksualne svrhe) i živi prenos seksualnog zlostavljanja na internetu. Za više informacija koje se tiču on-lajn SEZ i drugih tipova nasilja na internetu, vidi: Kancelarija UN za pitanja droge i kriminala, [On-lajn seksualna eksploatacija i zlostavljanje djece](#), u: E4J University Module Series: Cybercrime (pristupljeno 15. jula, 2019); UNICEF, [Globalni izazovi i strategije bezbjednosti djece na internetu](#), 2011.

¹⁶ Prevencija rizika znači smanjenje vjerovatnoće pojave SEZ, dok ublažavanje rizika podrazumijeva smanjenje negativnih posljedica SEZ.

¹⁷ Svjetska banka, [Zajednički rad na prevenciji seksualne eksploatacije i zlostavljanja: Preporuke za investicione projekte Svjetske banke, Izveštaj Globalne radne grupe za rodno zasnovano nasilje](#), jul 2017.

moгуće.¹⁸

- **Konsultovanje sa korisnicima i lokalnim zajednicama**, uključujući rizične grupe (npr, adolescentkinje, osobe sa invaliditetom, lezbejsku, gej, biseksualnu, transrodnu i interseks (LGBTI) zajednicu), u sklopu inicijalne procjene potreba i praćenja rutina kako bi se identifikovali lokalno relevantni rizici i mjere zaštite (koje su u skladu sa međunarodnim zakonima i standardima). Konsultacije treba da budu bezbjedne i kulturno prikladne.
- **Uključivanje opštih mjera prevencije i bezbjednost za SEZ** u standardni nacrt programa organizacije. Na primjer:
 - Postarajte se da se prilikom angažovanja programskog kadra koriste prakse bezbjednog zapošljavanja, uključujući lokalne volontere, najamne radnike, itd.; ovo uključuje korišćenje komisije za zapošljavanje u kojoj je bar jedna žena (vidi [Alat 5: Kontrolna lista za angažovanje, zapošljavanje i upravljanje učinkom osetljive na ZSEZ](#))
 - Postarajte se da su svi zaposleni obučeni za ZSEZ i da su potpisali kodeks ponašanja, kao i da su procedure za prijavljivanje i reagovanje uspostavljene prije početka programa.
 - Uključite žene u timove za realizaciju programa tamo gdje je to moguće, naročito ukoliko njihova pozicija zahtijeva direktnu interakciju sa korisnicima (npr, podjela hrane, zdravstvene klinike, prostori prilagođeni djeci, škole/privremeni prostori za učenje, društveni centri), imajući u vidu da su počinioci SEZ pretežno muškarci.
 - Postarajte se da postoji podjela odgovornosti za procese tokom programskih intervencija, tako da je uključeno više od jedne osobe („podjela dužnosti“).
 - Angažujte žene i ugrožene grupe prilikom planiranja, sastavljanja, realizacije i praćenja aktivnosti onoliko koliko je moguće i ukoliko je bezbjedno za učesnike.
 - Intervencije pružanja pomoći obavljajte na bezbjedno pristupačnim i dobro osvijetljenim lokacijama.
 - Osmislite programe tako da se ograničava interakcija jedan-na-jedan uvijek kada je to moguće, a naročito sa djecom.
 - Proaktivno saopštite zajednici informacije o proceduri podjele pomoći („pomoć je besplatna“, korisnici; administrativni zahtjevi; kako se prijavljuju problemi, itd.) i poslušajte savjet zajednice da se djelotvorno angažujete.

¹⁸ Spisak ugroženih grupa potražite u: Međuagencijski stalni odbor, [Smjernice za integrisanje RZN intervencija u humanitarne aktivnosti](#), septembar 2015, str. 11-12.

- Vidno istaknite, u kancelarijama i na mjestu realizacije programa, informacije o SEZ, kao i politike i procedure organizacije, uključujući načine za prijavljivanje neprimjerenog ponašanja od strane zaposlenih u organizaciji, uz upotrebu jezika i stila koji zaposleni i zajednica mogu da razumiju.
- **Preduzimanje programskih aktivnosti** kako bi se smanjio rizik od SEZ i pomoglo žrtvama da pristupe odgovarajućim mjerama zaštite u okviru međusektorskog programskog djelovanja, kao i u individualnim sektorima (vidi [Alat 8: Uzorak programskih akcija unutar sektora kojima se smanjuje rizik od SEZ](#)). Organizacije takođe treba da se postaraju da se preventivne i bezbjednosne mjere vezane za SEZ odražavaju i u programskim budžetima i okvirima za praćenje.

4.5. Dodatni izvori

Politike i procedure

- Organizacija Interaction, [Vodič „korak-po-korak“ organizacije Interaction za bavljenje problemom seksualne eksploatacije i zlostavljanja](#), jun 2010.
- Organizacija Keeping Children Safe, [Standardi u očuvanju dobrobiti djece i kako ih primjenjivati](#), 2014
- CHS Alijansa, [Brzi priručnik za ZSEZ](#), 2017.

Moduli za obuku

- Organizacija Interaction, [Vodič za obuku organizacije Interaction za prevenciju seksualne eksploatacije i zlostavljanja](#), decembar 2013.
- UNICEF [Kurs e-obuke za ZSEZ](#) (preko web platforme Agora)
- UN obuka za ZSEZ, <https://www.un.org/preventing-sexual-exploitation-and-abuse/content/training>
- Kancelarija UN za koordinaciju i humanitarna pitanja (OCHA), [Međuagencijska obuka za referente za ZSEZ](#), (vidi sajt radne grupe za ZSEZ, „Referent (Focal Point)“).

Proces angažovanja

- Međuagencijski stalni odbor, [Izazovi i opcije za poboljšanje postupka angažovanja u kontekstu SEZ od strane naših zaposlenih](#), april 2014.
- Upravni odbor za humanitarne akcije, [Mehanizam objelodanjivanja nedoličnog ponašanja](#), decembar 2018.

Umanjenje rizika i upravljanje rizikom

- UN mirovne operacije, UN mirovne operacije, Alat za upravljanje rizikom od seksualne eksploatacije i zlostavljanja, juni 2018.
- Međuagencijski stalni odbor, Smjernice za integrisanje RZN intervencija u humanitarne aktivnosti, septembar 2015.
- Alati za uvođenje zaštite u glavni tok Klastera za globalnu zaštitu, 2017.

5. Prijavljivanje

5.1. Uvod

Žrtve i očevici rijetko pričaju o SEZ usljed straha od potencijalnih posljedica (npr, gubitka pomoći, osvete), nedostatka odgovarajućih kanala za prijavljivanje, i drugih faktora. Slično tome, zaposleni takođe ne dijele uvijek informacije o sumnjama na potencijalnu SEZ, na primjer, usljed straha od osvete (npr, maltretiranja ili gubitka posla) ili zato što ne žele kolegama da prave probleme, ili da naruše reputaciju svoje organizacije.

Organizacije mogu da uspostave (ili reorganizuju) kanale za prijavljivanje tako da odgovore na ove probleme i stimulišu bezbjedno i povjerljivo prijavljivanje od strane uposlenika i korisnika, u sklopu svoje sveukupne posvećenosti ZSEZ. Djelotvornije prijavljivanje SEZ takođe je suštinski važno kako bi se obezbjedilo da žrtve dobiju odgovarajuću pomoć, kao i da bi se okončala praksa nekažnjavanja.

Ovo poglavlje bavi se sljedećim važnim aspektima prijavljivanja navoda o SEZ:

- Osnovnim principima djelotvornog prijavljivanja
- Vrstama mehanizama za prijavljivanje
- Podizanjem nivoa svijesti o dostupnim kanalima za prijavljivanje
- Dijeljenjem prijavljenih informacija sa UNICEF-om.

5.2. Mehanizmi za prijavljivanje

Organizacije mogu koristiti i interne i eksterne mehanizme za prijavljivanje navoda ili sumnji na SEZ od strane uposlenika ili korisnika. Tamo gdje je moguće, organizacije treba da teže da integrišu mehanizme za prijavljivanje SEZ u širi okvir žalbenih mehanizama, ili mehanizama za davanje povratnih informacija, a kako bi iskoristile povjerenje, diskreciju i resurse koji se vezuju za ove mehanizme. Bez obzira na mehanizme odgovornosti koji se koriste, partneri moraju da imaju sopstvene procedure za prijavljivanje kako bi se osiguralo brzo i poverljivo interno

prijavljivanje višem rukovodstvu organizacije, i posljedično UNICEF-u i drugim relevantnim akterima. Mehanizmi za prijavljivanje takođe bi trebalo da mogu da navode o SEZ koji se tiče uposlenika nekog drugog lica (npr, UN agencije, NVO) prosljede tom licu na preduzimanje daljih mjera, tamo gdje je to pravno moguće.

Organizacije treba da razmotre sljedeće elemente onda kada (re)organizuju i koriste mehanizme za prijavljivanje:

- **Da se postaraju da se mehanizmi za prijavljivanje pridržavaju osnovnih principa djelotvornog prijavljivanja:**
 - **Bezbjednosti:** izbjegavajte stvaranje ili povećavanje rizika po one koji prijavljuju navod ili sumnju, kao i po druge uključene strane (npr, žrtvu, navodnog počinioca). Ovo podrazumijeva postarati se da procedure upućivanja i mjere zaštite (npr, politika uzbunjivanja) budu uspostavljene prije promovisanja upotrebe mehanizama za prijavljivanje (vidi [Poglavlje 6.2. Pomoć i upućivanje](#)). Organizacije takođe treba da ograniče pristup izvještajima o incidentima i da bezbjedno skladište prijave (npr, upotrebom lozinki ili kodiranja za računare i zaključavanjem kancelarija kada u njima nema nikoga).
 - **Povjerljivosti:** sprovođenje strogih praksi kada je u pitanju dijeljenje informacija, tj. ograničavanje broja ljudi koji imaju pristup prijavljenim informacijama; korištenje kodnih imena kada se pominju umješane strane i izostavljanje informacija koje mogu dovesti do otkrivanja njihovog identiteta (npr, datuma rođenja, adrese, telefonskog broja, opisa jedinstvenih fizičkih karakteristika); i držanje informacija o identitetu i ličnih podataka odvojeno od prijave incidenta i sličnih dokumenata. Ljudi bi takođe trebalo da imaju i opciju anonimne prijave.
 - **Transparentnosti:** prethodno pribavljanje informisanog pristanka osobe koja podnosi pritužbu, izuzev ukoliko je ta osoba uposlenik UN ili partnerske organizacije, s obzirom na to da oni imaju obavezu prijavljivanja SEZ. Organizacije treba procedure poverljivosti da podijele sa svim osobama koje podnose pritužbe, da im u ranoj fazi objasne na koji način će se informacije dijeliti, sa kim i u koju svrhu, uključujući ovde istragu i pomoć žrtvi. Ovo takođe uključuje i obavještanje o obavezi prijavljivanja za organizacije (vidi [5.3. Prijavljivanje navoda UNICEF-u](#)).
 - **Pristupačnosti:** učiniti da mehanizmi za prijavljivanje budu laki za korištenje i ukloniti potencijalne prepreke za njihovo korištenje (npr, poteškoće vezane za strani jezik, troškove i vrijeme potrebno za njihovu upotrebu), imajući u vidu njihove ciljne grupe, uključujući ljude različite životne dobi, pola, obrazovanja,

sposobnosti, itd.¹⁹

- **Da utvrde u kojoj mjeri njihova organizacija može da koristi postojeće međuagencijske mehanizme za prijavljivanje** kako bi se unaprijedilo interno prijavljivanje. Ovo uključuje procjenu u kojoj mjeri se ovi međuagencijski mehanizmi pridržavaju gorepomenutih osnovnih standarda izvještavanja i omogućavaju pristup prijavama koje se tiču njihovih uposlenika u svrhu reagovanja i daljih akcija. Isto tako, organizacije treba da se postaraju da su njihovi mehanizmi za prijavljivanje usklađeni sa međuagencijskim mehanizmima aktuelnim u zemlji. Nacionalna ZSEZ mreža (ukoliko postoji) ili druga koordinaciona tela mogu pomoći organizacijama da utvrde koji su to relevantni žalbeni mehanizmi na nacionalnom nivou. Takođe može biti korisno utvrditi koja su to regionalna ili međunarodna tijela kojima se zaposleni i korisnici mogu obratiti, pod uslovom da nemaju povjerenja u mehanizme uspostavljene na nacionalnom nivou.
- **Da obezbijede zaposlenima i korisnicima, uključujući i djecu, pristup većem broju mehanizama za prijavljivanje (internih/eksternih)** koji odgovaraju njihovim željama i preferencama koliko je to moguće. Na primjer, neke ljude može biti sramota da sa nekim razgovaraju o incidentu, dok drugima može biti neprijatno da osetljive informacije šalju e-mejlom. Isto tako, neki pripadnici zajednice (ili zaposleni) možda nemaju poverenja u interne kanale za prijavljivanje, pa će se radije odlučiti da podijele informacije sa eksternim tijelima (vidi pasus u nastavku teksta koji govori o [žalbenim mehanizmima u zajednici](#)). Mogući mehanizmi za prijavljivanje (interni/eksterni) mogu uključivati lično prijavljivanje određenom službeniku (npr, direktnim supervizorima, referentima za ZSEZ, ili internoj kancelariji za nadzor), međuagencijskom osoblju, ili drugim osobama²⁰; prijavljivanje preko besplatnog telefonskog broja, SMS-a, druge vrste poruke ili e-mejla;²¹ ili upotrebu bezbjednih poštanskih sandučića za prijedloge/pritužbe (bez ikakvih spoljnih obilježja kako bi se izbjegla bilo kakva direktna asocijacija sa SEZ).
- **Da podrže uspostavljanje i funkcionisanje međuagencijskih žalbenih mehanizama u zajednici** koji mogu da procesiraju navode o RZN, uključujući SEZ. Međuagencijski mehanizmi u zajednici omogućavaju zajednicama koje dobijaju usluge većeg broja organizacija da imaju pristup jednom žalbenom kanalu preko kojeg mogu da prijave ponašanje zaposlenih, čime se obezbeđuje koncentrisanije i djelotvornije prijavljivanje. Ovi mehanizmi treba da budu besplatni i uglavnom uključuju veći broj kanala za

¹⁹ Za informacije o mehanizmima za prijavljivanje prilagođenim djeci, vidi: UNICEF, [Žalbeni mehanizmi prilagođeni djeci](#). Serija Nacionalne ustanove za ljudska prava: Alati za podršku praksama prilagođenim djeci, februar 2019.

²⁰ Ovo podrazumijeva da su određene osobe dobile jasna uputstva o načinu za evidentiranje i prijavljivanje navoda (tj. koje obrasce da koriste, kako da raspolažu informacijama, kako i na koji način da prijavljuju navode).

²¹ Na primjer, U-Report predstavlja besplatni sistem slanja poruka na društvenim mrežama koji omogućava svima da se izjasne o pitanjima razvoja. <https://ureport.in/>

prijavljivanje (npr, telefonske linije, sandučice, e-mejl adrese, šaltere za pomoć ili određene osobe od povjerenja).²²

- **Da konsultuju korisnike i lokalne zajednice** (uključujući žene, djecu, osobe sa invaliditetom, i druge relevantne aktere) o faktorima rizika za SEZ; izazovima u prijavljivanju; preferabilnim metodama za prijavljivanje; i načinima da mehanizmi za prijavljivanje budu bezbjedni, povjerljivi, transparentni i pristupačni.
- **Da široko oglašavaju sve dostupne kanale za prijavljivanje** zaposlenima, korisnicima i lokanim zajednicama (vidi [Poglavlje 4.3.2: Podizanje svijesti](#)). Važno je da organizacije obavijeste svoje zaposlene o obavezi prijavljivanja u pisanom (npr, zapisnik, detaljan e-mejl) i usmenom obliku (npr, sastanak, konferencijski poziv), gdje će obavještenje sadržati sljedeće:
 - Jasan opis ponašanja koja čine SEZ, sa naglaskom na potrebi da se prijavi i onda kada je slučaj sumnjiv
 - Obavezu svih zaposlenih da prijave svaku sumnju ili zabrinutost, kao i posljedice neprijavljivanja (npr, disciplinski postupak)
 - Opciju prijavljivanja informacija anonimno
 - Zaštitu organizacije za one koji prijave sa dobrom namjerom (npr, politika uzbunjivanja, plan zaštite za osobe koje prijavljuju SEZ)
 - Pojednosti o tome kome se prijava podnosi i koje informacije treba podijeliti kako bi se omogućila odgovarajuća reakcija i dalje mjere
 - Objašnjenje načina na koji će organizacija upotrebiti informacije (tj. ko će primiti prijavu i interne procedure za reagovanje i preduzimanje daljih mjera).
- **Da se postaraju da prijava navodnog incidenta** ([Alat 9: Uzorak obrasca za prijavu incidenta kod navoda o SEZ](#)²³) bude što detaljnija, dok se istovremeno pridržavaju gorepomenutih standarda delotvornog prijavljivanja (vidi: [Osnovne principe djelotvornog prijavljivanja](#)). Organizacija obučava zaposlene koji mogu da prime pritužbu (npr, referenti za ZSEZ, službenici za zaštitu, službenici za praćenje i nadzor) o relevantnim procedurama i podsjeća ih na:

²² [Vodič za najbolje prakse Međugencijskog stalnog odbora za međugencijske žalbene mehanizme u zajednici](#), septembar 2016.

²³ Organizacija mogu da prilagode ovaj obrazac za prijavu incidenta, ili da koriste: Međugencijski stalni odbor, [Model žalbenog obrasca \(SEZ\)](#) (Pristupljeno 16. jula, 2019.).

- Obavezu da upotrebljavaju formulacije koje je koristila sama osoba koja podnosi pritužbu prilikom opisa činjenica, prekršaja i umješanih osoba, koliko god to bilo moguće.
- Potrebu da ukažu na mjesta gdje nedostaju relevantne informacije i da dodaju važne informacije o kontekstu tamo gdje je potrebno.
- To da njihova uloga nije da vode istragu nego da drugima prenesu činjenice radi daljih akcija.

5.3. Prijavljivanje navoda UNICEF-u

Obaveza prijavljivanja od strane partnera dijelom se temelji na njihovom odnosu sa UNICEF-om. S obzirom na to da je dio UN sistema, od UNICEF-a se zahtijeva da na svaka tri meseca prijavi sve navode o SEZ koji uključuju zaposlene UNICEF-a ili partnerskih organizacija, Generalnom sekretaru UN. Shodno tome, pored izvještavanja svom rukovodstvu, partneri treba da „odmah i uz povjerljivost, na način koji obezbjeđuje sigurnost svih uključenih strana, prijave navode o seksualnoj eksploataciji i zlostavljanju“, a ova obaveza proističe iz njihovog Ugovora o partnerstvu sa UNICEF-om.²⁴ Partneri mogu svoje sumnje i zabrinutosti prenijeti UNICEF-ovoj kancelariji u zemlji, ili Direktor u UNICEF-a u Kancelariji za internu reviziju i istrage (OIAI), putem e-mail adrese za hitne slučajeve (integrity1@unicef.org).

Pored toga, partneri treba (putem rukovodioca lokalne kancelarije) da UNICEF obavještavaju o prijavljenim slučajevima tako što će redovno dijeliti ažurirane informacije o nalazima u vezi sa slučajevima, procesu istrage i rezultatima (vidi [Poglavlje 7.3. Uključivanje UNICEF-a u istražni postupak](#)), kao i upućivanju za žrtve i ostale.

5.4. Dodatni izvori

- [Vodič za najbolju praksu Međugencijskog stalnog odbora za međugencijske žalbene mehanizme u zajednici](#), septembar 2016.
- Organizacija Save the Children, [Paket smjernica za odgovornost programa. Alati organizacije Save the Children](#), 2013. (naročito Poglavlje 4 „Upravljanje reakcijama i pritužbama“, str. 25-42)
- Organizacija Transparency International, [Vodič za dobru praksu u žalbenim mehanizmima](#), 2016. (napomena: Ovaj vodič se prvenstveno bavi borbom protiv korupcije i neprimjerenih praksi, ali sadrži uputstva koja su primjenjiva i na druge vrste žalbenih mehanizama.)

²⁴ UGOVOR O KORPORACIJI I PARTNERSTVU, stav 14.4.

6. Pomoć

6.1. Uvod

Globalne politike i posvećenosti u vezi sa ZSEZ stavljaju naglasak na pristup koji je usmjeren na žrtvu i utemeljen na ljudskim pravima, a kojim se pruža podrška žrtvama da dobiju zaštitu i pravne lijekove koje žele, koji su im potrebni i na koje imaju pravo. Pored toga, podrška žrtvama u blagovremenom pristupu kvalitetnim uslugama, od suštinskog je značaja ukoliko želimo da pomognemo žrtvama, korisnicima i drugima, da povrate povjerenje u integritet humanitarne organizacije. UNICEF je posvećen radu sa partnerima kako bi pružio i/ili omogućio kvalitetne usluge žrtvama, kao dio stalne dječje zaštite i programskog djelovanja usmjerenog na borbu protiv RZN.²⁵

Ovo poglavlje bavi se sljedećim ključnim aspektima obezbjeđivanja pomoći za žrtve:

- Kvalifikacionim kriterijumima za pomoć
- Vrstama potreba na koje odgovaraju usluge (npr, psiho-socijalna, medicinska, pravna)
- Postupkom upućivanja, uključujući i informisani pristanak/slaganje
- Pristupima pružanju usluga koji su usmjereni na žrtve

6.2. Pomoć i upućivanje

Na organizacijama je da obezbijede da žrtve SEZ koje su navodno počinili njihovi uposlenici dobiju trenutnu profesionalnu pomoć, bilo tako što će im direktno pružati usluge ili ih, onda kada postoji pristanak, uputiti na relevantne pružaoce usluga. Organizacije bi trebalo da razmotre sljedeće aspekte onda kada obezbjeđuju pomoć:

- **Da obezbijede da žrtvama bude dostupna pomoć** bez obzira na odluke organizacija ili drugih aktera o istrazi slučaja, ili ishod same istrage. Od žrtava se takođe ne zahtijeva da identifikuju počinioca, niti da dokažu da su bile žrtvama SEZ kako bi dobile pristup pomoći. Shodno potrebama, organizacije bi trebalo da budu odgovorne i za zaštitu i podršku potrebama svjedoka, podnosilaca pritužbi, navodnih počinilaca i drugih pojedinaca povezanih sa slučajem (vidi: [Poglavlje 7.2. Istražne procedure](#)).
- **Da imaju ažuriranu listu lokalnih pružalaca usluga**, na kojoj će biti opcije namijenjene i djeci i odraslim žrtvama (npr, imena pružalaca usluga pedijatrijske i opšte medicinske

²⁵Svjedoci, podnosioci pritužbi/prijava, uzbunjivači i navodni počinioци takođe mogu imati potrebe za zaštitom i podrškom usljed navoda o SEZ. Za više informacija o ovoj temi, pogledajte: [Poglavlje 7.2. Istražne procedure](#).

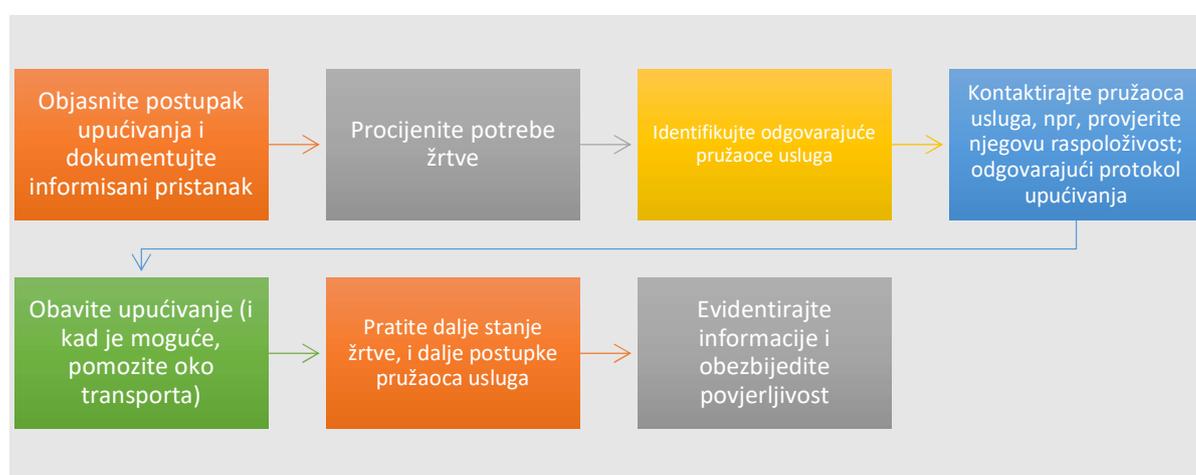
zaštite). U mnogim slučajevima, organizacije mogu da upotrebe i adaptiraju mapiranje postojećih RZN i DZ usluga i obrazaca upućivanja relevantnih međuagencijskih tijela, kao što su nacionalna ZSEZ mreža, ili nacionalne koordinacione grupe za RZN i DZ. Naročito u slučajevima koji uključuju djecu, organizacije bi trebalo da se konsultuju i sa nacionalnom kancelarijom UNICEF-a.²⁶ U tabeli ispod, daje se pregled vrsta usluga koje mogu biti potrebne žrtvi.

Vrsta usluge	Opis
Bezbjednost	<ul style="list-style-type: none"> • Momentalne bezbjednosne ili zaštitne mjere za žrtve i svjedoke kako bi se sprečio rizik od odmazde ili daljeg nasilja, kao što su planiranje bezbjednosti žrtve, bezbjedno sklonište (tj. mjesto koje pruža privremenu bezbjednost pojedincima koji bježe od nasilja), podrška kod preseljenja
Zdravstvena zaštita	<ul style="list-style-type: none"> • Zdravstvena zaštita, uključujući profilaksu nakon izlaganja (PEP) za sprječavanje HIV infekcije (u roku od 72 sata od mogućeg izlaganja); liječenje polno prenosivih infekcija, brigu o trudnoći, kontracepciju u hitnim slučajevima
Psihosocijalna podrška	<ul style="list-style-type: none"> • Briga o mentalnom zdravlju, emocionalna i praktična podrška, bilo na individualnoj osnovi ili u okviru zajednice
Pravne usluge	<ul style="list-style-type: none"> • Usluge pravne pomoći, uključujući besplatan pravni savjet, zastupanje i druge vrste podrške (napomena: ukoliko je moguće, takvo zastupanje i podrška treba da se obezbijede nezavisno od poslodavca navodnog počinioca)
Osnovna materijalna pomoć	<ul style="list-style-type: none"> • Obezbeđivanje hrane, odjeće, skloništa, reintegracija u školu i podrške egzistenciji žrtve
Podrška za decu rođenu usljed SEZ	<ul style="list-style-type: none"> • Medicinska i psihosocijalna zaštita i potraživanje nadoknada za očinstvo/izdržavanje djeteta, zajedno sa odgovarajućim nacionalnim organima

- **Da imaju uspostavljenu proceduru za postupak upućivanja** koja je u skladu sa postojećim međuagencijskim procedurama i protokolima. Postupak treba da opisuje korake koje zaposleni, a naročito oni koji primaju pritužbe, treba da preduzmu, i treba im obezbijediti

²⁶ U nekim slučajevima, organizacije takođe mogu imati pristup i dodatnim finansijskim sredstvima kako bi se obezbijedile specijalizovane usluge kroz Fiducijarni fond za podršku žrtvama seksualne eksploatacije i zlostavljanja („Fiducijarni fond“ koji je uspostavio generalni sekretar. Za više informacija o Fiducijarnom fondu, vidi: <https://conduct.unmissions.org/remedial-trust-fund>

obrasce za upućivanje (vidi grafički prikaz u nastavku teksta i [Alat 10: Uzorak obrasca za upućivanje](#)). Postarajte se da su oni koji su uključeni u postupak adekvatno obučeni o tome kako da na bezbedan i pouzdan način upute slučajeve RZN/SEZ na pomoć, uključujući i slučajeve koji podrazumijevaju dhec. Ukoliko je moguće, postupak bi trebalo da podrazumijeva da se žrtva prvo uputi voditelju slučaja ili socijalnom radniku, koji zatim može da organizuje upućivanje na druge odgovarajuće usluge. Ukoliko organizacije nisu u stanju da same sprovedu postupak upućivanja, one bi trebalo da kontaktiraju spoljne i prethodno identifikovane pružaoce usluga ili organizacije koje se bave RZN ili DZ, kao bi im oni pružili podršku.

Slika 1: ovaj grafički prikaz daje pregled ključnih koraka od kojih se sastoji postupak upućivanja. Imajte na umu da bi radnici trebalo da budu fleksibilni prilikom primjene ovih koraka, kao i da prilagode ovaj postupak potrebama žrtava, uključujući i djecu žrtve.

- **Da uvijek obezbijede informisani i dobrovoljni pristanak** prije nego obezbijede pomoć, poštujući pravo osobe,²⁷ uključujući djecu (u zavisnosti od njihovog uzrasta i sposobnosti), da slobodno odaberu koju vrstu usluga podrške žele da dobiju, odnosno da usluge sasvim odbiju ukoliko je to njihova želja. Kako bi obezbijedio informisani pristanak, radnik se mora postarati da žrtva ili dijete žrtva u potpunosti razumije dostupnu uslugu i postupak upućivanja, potencijalne rizike i benefite dobijanja usluga, kao i koje informacije će biti prikupljane i na koji način će biti korišćene, uključujući ovde povjerljivost i njena ograničenja (vidi poglavlje ispod koje se tiče „[povjerljivosti](#)”). Tokom ovih konsultacija, radnik treba da izbjegava podsticanje nerealnih očekivanja kod žrtava, naročito na mjestima gdje su adekvatne usluge ograničene, kao što su izolovana mjesta i lokaliteti u

²⁷ Osobama sa invaliditetom može biti potrebna posebna podrška kako bi mogle da daju informisani pristanak, u zavisnosti od prirode njihovog invaliditeta (npr, fizičkog, intelektualnog, mentalnog).

vanrednim situacijama.²⁸

Onda kada radi sa djecom, socijalni radnik bi informacije trebalo da komunicira na način koji je prilagođen djeci, u smislu prilagođenosti uzrastu, zrelosti, polu i kulturi djeteta (tj. sadržaj treba uprostiti), kao i da dobije informisani pristanak od djeteta (uzimajući u obzir njegove razvojne sposobnosti), i od roditelja, odnosno staratelja djeteta.²⁹ Istovremeno, od suštinskog je značaja da organizacija obezbijedi da najbolji interes djeteta predstavlja primarni princip kojim se rukovode prilikom odlučivanja o pomoći i upućivanju (vidi poglavlje u nastavku teksta o „[najboljem interesu djeteta](#)“).

- U slučaju djece, **prioritet treba da daju najboljem interesu djeteta**, tako što će odabrati pravac djelovanja koji je najdjelotvorniji u zaštiti prava djeteta na bezbjednost i stalni razvoj. Na primjer, u nekim kulturama, roditelji/staratelji žrtve mogu željeti (ili prisiljavati) da se djevojčica uda za navodnog počinioca kako bi „zaštitili čast porodice“ ili iz drugih razloga, čime se krše prava djevojčice i nanosi joj se dodatna šteta. U takvim slučajevima, iskusni socijalni radnik može pomoći djevojčici i njenim roditeljima/starateljima da donesu informisanu odluku, primjenjujući princip najboljeg interesa djeteta. U zavisnosti od stručnosti zaposlenih i složenosti slučaja, organizacijama može biti potrebna i tehnička pomoć UNICEF-a i/ili drugih partnera koji se bave RZN i DZ.
- **Da poštuju poverljivost**, tako što će štititi informacije koje omogućavaju identifikaciju svih onih koji su bili umešani u navodni incident. Organizacije treba da informacije o ovim slučajevima prikupljaju, dijele i skladište na bezbjedan način i u skladu sa prethodno dogovorenim politikama za zaštitu podataka (vidi takođe „[principe djelotvornog prijavljivanja](#)“). Naročito, organizacije treba ove informacije da dijele sa ograničenim brojem osoba i onda kada postoji potreba za tim, kao i da se postaraju da se informacije dijele uz eksplicitnu dozvolu žrtve.

U izuzetnim slučajevima, organizacije će morati da upute slučaj – čak i bez informisanog pristanka žrtve – onda kada se smatra da je žrtva u opasnosti, ili da postoji rizik po bezbjednost neke druge osobe, ili onda kada zakon od njih zahtijeva da prijave krivično djelo. Organizacije bi uvijek trebalo da ova ograničenja u povjerljivosti objasne žrtvi (ili roditelju/staratelju tamo gdje je shodno) (vidi „[informisani pristanak](#)“).

- **Da razmotre potencijalne rizike po žrtve (i njihove porodice) i preduzmu mjere**

²⁸ Za uputstva u pogledu podrške žrtvama na mestima gdje nema aktera koji se bore protiv RZN, vidi Globalni klaster za zaštitu/Međuagencijski stalni odbor, [RZN džepni vodič](#), mart 2018.

²⁹ Od mlađe djece, koja su po zakonu ili prirodni previše mlada da pristanu na usluge, radnik na slučaju treba da traži „informisano slaganje“, afirmativno slaganje da se prihvate usluge, a zatim da traži dozvolu roditelja. Za više informacija o informisanom pristanku i informisanom slaganju, vidi Međuagencijske smernice za vođenje slučaja i dječju zaštitu. Uloga voditelja slučaja u dječjoj zaštiti: Vodič za rukovodioce politika i programa i socijalne radnike, http://www.cpcnetwork.org/wp-content/uploads/2014/08/CM_guidelines_ENG.pdf

predostrožnosti u pogledu bezbjednosti, ukoliko je potrebno. Ovo znači paziti da se žrtvi (ili njenoj porodici) ne nanese nikakva dodatna šteta usljed načina na koji se slučaj vodi (npr, mogućnost osvete usljed nepravilnog rukovanja informacijama u vezi sa slučajem). Organizacije takođe treba da paze da upravljaju očekivanjima žrtve u pogledu kapaciteta organizacije da osigura bezbjednost za žrtvu.

6.3. Dodatni izvori

Pomoć za sve žrtve

- Protokol UN-a za pomoć žrtvama (u izradi).
- [Smjernice za integrisanje RZN intervencija u humanitarne aktivnosti. Smanjenje rizika, unapređenje otpornosti i pomoć oporavku](#), Međuagencijski stalni odbor, 2015.
- [Vodič za pomoć žrtvama SEZ: Uspostavljanje nacionalnih mehanizama za pomoć žrtvama seksualne eksploatacije i zlostavljanja od strane zaposlenih u UN/NVO/MVO i povezanog osoblja](#), Radna grupa ECHA/ECPS UN i NVO za zaštitu od seksualne eksploatacije i zlostavljanja, april 2009.
- [Minimalni standardi za prevenciju i reagovanje na rodno zasnovano nasilje u vanrednim situacijama](#), Populacioni fond UN, 2015.
- [UN Strategija za pomoć žrtvama](#)

Pomoć djeci žrtvama

- [Zaštita djece žrtava seksualnog zlostavljanja: Smjernice za pružaoce zdravstvenih i psihosocijalnih usluga u humanitarnom kontekstu](#), Međunarodni komitet spasa/UNICEF, 2012.
- [Međuagencijske smjernice za vođenje slučajeva i dječju zaštitu. Uloga vođenja slučajeva u dječjoj zaštiti: Vodič za rukovodioce politika i programa i socijalne radnike](#), Radna grupa za zaštitu djeteta, januar 2014.

7. Istraga

7.1. Uvod

Istraživanje navoda od suštinskog je značaja prilikom primjene politike nulte tolerancije na SEZ od strane UN i njihovih partnera, kao i povećanja odgovornost za prekršaje. Od organizacija se zahtijeva da obezbijede da se istrage navoda o SEZ u koje su umješani njihovi zaposleni pokrenu

što je prije moguće. Ipak, sprovođenje takvih istraga može biti opasno, složeno i često skupo. Čak i u slučajevima kada organizacije imaju jake politike ZSEZ koje podrazumijevaju disciplinske mjere protiv počinitelja, njima mogu nedostajati interni kapaciteti ili resursi potrebni za sprovođenje ili nadzor istražnog postupka; takođe, na lokaciji na kojoj rade može postojati nedostatak kvalifikovanih istražitelja i/ili kapaciteti nacionalnih ili lokalnih agencija za sprovođenje zakona mogu biti slabi.

Zbog toga je čak i važnije da organizacije u ranoj fazi procjene svoje istražne kapacitete (vidi [Poglavlje 2: Organizaciona samoprocjena](#)) i da sarađuju sa relevantnim donatorima i/ili drugim partnerskim organizacijama na identifikovanju opcija kojima će podmiriti svoje potrebe i kapacitete (npr, upotreba pro-bono pravnih usluga, traženje od partnera da sponzorišu/obezbjede istražitelje).

Ovo poglavlje obuhvata sljedeće osnovne aspekte istraga:

- Interne postupke za reviziju navoda
- Upravljanje istragama
- Istrage i prateće akcije
- Angažovanje UNICEF-a u istražnim postupcima koji uključuju partnere.

7.2. Istražni postupci

Organizacije treba da posjeduju standardne procese (ili politike)³⁰ kako bi se postarale da se navodi o SEZ procesiraju po utvrđenom postupku i štite bezbjednost i prava onih koji su u njih umješani, uključujući žrtve, svjedoke i navodne počinioce. Takođe bi trebalo da osiguraju da istrage u središtu interesovanja imaju dobrobit žrtve, poštujući prava žrtve na bezbjednost, povjerljivost, poštovanje i nediskriminisanje (vidi [Poglavlje 3: Osnove](#)). Ono što slijedi su neke od najvažnijih stvari koje organizacije treba da razmotre kada upravljaju istragama (ili ih nadziru):

- **Uspostavljanje internog postupka za reviziju** svih navoda i odlučivanje o narednim koracima, uključujući potrebu za internom istragom i/ili upućivanjem lokalnim organima za sprovođenje zakona (tamo gdje je odgovarajuće, o ovome odlučuje organizacija, a kad je moguće i žrtva)³¹; momentalne posljedice za navodne počinioce u smislu njihovog posla

³⁰ Imajte na umu da IASC-MOS zahtjeva od članova da sastave istražne politike koje daju jasan okvir kojim se pomaže organizacijama da vode kvalitetne, poverljive, bezbjedne i transparentne istrage navoda o nedoličnom ponašanju koji uključuju njihove zaposlene.

³¹ Organizacije mogu odabrati da ne prosljede slučaj lokalnim organima za sprovođenje zakona ukoliko smatraju da lokalni kontekst državnog upravljanja ili zakonske strukture nisu dovoljno snažni da zaštite žrtve i druge aktere uključene u slučaj, ili će ih čak dovesti u opasnost. Kada se razmatra da li da se slučaj prijavi nacionalnim organima za sprovođenje zakona, vodi se računa o prirodi navoda, željama žrtve i njenoj sposobnosti da da informisani pristanak, kao i o pravnim/pravosudnim postupcima u konkretnoj zemlji. U slučajevima gdje se odluči da se ne prijavljuje lokalnim vlastima, uputno je da se organizacija konsultuje sa pravnikom i da čuva dokumentaciju i dokaze kojima potkrepljuje svoju odluku.

(npr, suspenzija, promjena poslovnih zaduženja); pomoć za žrtve i ostale. Neki od kriterijuma za donošenje odluka koje se tiču istražnog postupka uključuju prirodu zlostavljanja (tj. kršenje kodeksa ponašanja organizacije/nacionalnog krivičnog zakona), pouzdanost navoda izvora, dostupnost čvrstih dokaza (npr. fotografija), i rizike po žrtve koji su povezani sa postupkom istrage. Generalno, organizacije bi trebalo uvijek da vode evidenciju u kojoj se obrazlaže slijed aktivnosti koje su preduzele; ovo je naročito korisno ukoliko u kasnijim fazama riješe da se vrate na pojedine slučajeve.

- **Određivanje ili angažovanje iskusnih, nepristrasnih i obučениh istražitelja** koji su kvalifikovani da se bave slučajevima koji zahtijevaju visok stepen osjetljivosti i povjerljivosti (vidi [Alat 11: Uzorak poslova i zadataka istražitelja navoda o SEZ](#)).³² Istražitelji treba da govore jezik svjedoka i, ukoliko je moguće, da budu upoznati sa lokalnim zakonima.³³ Pored toga, suštinski je važno da od samog početka postoji slaganje sa istražiteljem o opsegu istrage, postupcima koordinacije i komunikacije (npr, redovni kontrolni sastanci sa upravom), rezultatima i vremenskom okviru istrage, planu za nepredviđene situacije, i drugim ključnim aspektima istrage.
- **Identifikovanje i razrješenje sukoba interesa** tako što se verifikuje da zaposleni spoljni eksperti uključeni u istragu nemaju lične ili profesionalne odnose sa žrtvom, svjedocima, podnosiocima prijave/uzbunjivačima, ili navodnim počiniocima, niti lične interese u pogledu ishoda istrage, koji bi mogli da kompromituju njihovu objektivnost. Kada i ukoliko organizacija postane svjesna takvog sukoba interesa, trebalo bi momentalno da osobu koja se nalazi u sukobu interesa ukloni sa slučaja, spriječi je u bilo kakvim daljim kontaktima sa bilo kojim akterom u slučaju, kao i da zahtijeva od nje da da pisanu saglasnost da će sve informacije tretirati kao povjerljive.
- **Upravljanje dijeljenjem informacija i komunikacijom** kako bi se zaštitili oni koji su direktno umješani, kao i integritet postupka. Ovo podrazumijeva:
 - Pravljenje razlike između komunikacije o postupku istrage (npr, statusu istražnog postupka), koja bi trebalo da bude transparentna, i one o pojedinostima vezanim za slučaj (npr, identitetu uključenih aktera, pojedinostima incidenta), koja bi trebalo da bude povjerljiva.

³² Organizacije se mogu koristiti različitim resursima kako bi uvećale svoje sposobnosti za sprovođenje istrage. Naročito, Kancelarija UN za koordinaciju humanitarnih pitanja (OCHA) uspostavila je [Istražni fond](#) kako bi davala brze subvencije članicama Međuagencijskog stalnog odbora kao podršku istragama navoda o SEZ i seksualnom uznemiravanju. CHS alijansa takođe ima trust sertifikovanih trenera i istražitelja za ZSEZ (za imena konsultanata, vidi: [Odobreni treneri istražitelja CHS Alijanse](#)).

³³Ukoliko ovo nije slučaj, organizacije bi trebalo da razmotre zapošljavanje izuzetno diskretnih, nezavisnih i profesionalnih prevodilaca i lokalnih pravnika, kao podršku istrazi. U zavisnosti od slučaja i kulturnog konteksta, moglo bi da bude od koristi ukoliko bi angažovani istražitelj, ako je moguće, bio ženskog pola.

- Definisane koji pojedinci treba da imaju pristup kojoj vrsti informacija.
 - Posjedovanje sigurnog sistema upravljanja informacijama, gdje se elektronski i neelektronski podaci čuvaju, a pristup je ograničen na one koji su direktno uključeni u sprovođenje ili nadzor istrage (npr, lozinke na računarima i njihovo bezbjedno čuvanje; čuvanje neelektronskih dokumenata i drugog dokaznog materijala u zaključanim ormarićima i bezbjednim prostorijama; izbjegavanje svih podataka koji omogućavaju identifikovanje u pisanoj komunikaciji, kao što su e-mejl, Whatsapp poruke i slično).
 - Davanje istražiteljima (internim/eksternim) pristupa relevantnim dokumentima, evidencijama i zaposlenima, kao i adekvatnoj administrativnoj podršci u sprovođenju djelotvorne istrage.
 - Zahtijevanje od svih aktera direktno uključenih u istražni postupak (npr, istražitelja, žrtava, svjedoka, navodnih počinitelja, angažovanog rukovodstva/zaposlenih) da sadržaj svojih intervjua smatraju povjerljivim (vidi [Alat 12: Uzorak podsjetnika o poverljivosti istrage o SEZ](#)).
 - Uspostavljanje sistema za informisanje žrtava, svjedoka, navodnih počinitelja i podnosilaca prijave o relevantnim aspektima istražnog postupka (tj. određivanje ko dijeli koje informacije sa kime i koliko često).
- **Pružanje adekvatne zaštite i druge podrške žrtvama, svjedocima i podnosiocima prijave/uzbunjivačima, kao i navodnim počiniocima** (kao dio dužnosti zaštite zaposlenih) prema potrebi tokom čitavog trajanja istražnog postupka. Organizacije bi trebalo da prilagode svoju podršku specifičnim potrebama i željama svake osobe (u skladu sa životnom dobi, polom, sposobnostima i drugim faktorima) kako bi nudile adekvatnu podršku, u tijesnoj saradnji sa akterima u zaštiti i pružaocima usluga za žrtve i ostale (vidi [Poglavlje 6.2: Pomoć i upućivanje](#)). Na primjer, osobama koje su direktno uključene u slučaj mogu biti potrebni nezavisni pravni savjetnik i/ili osoba za podršku koja pruža emocionalnu podršku, obavještava o toku istrage, i po potrebi čini vezu sa timom istražitelja. Djeci žrtvama i svjedocima vjerovatno će biti potrebna dodatna podrška kako bi se obezbijedilo da se istražni postupak odvija na način koji je prilagođen djeci (npr, intervjuisanje prilagođeno djeci, angažovanje roditelja/staratelja).³⁴
 - **Procjena i upravljanje rizicima koji se tiču istražnog postupka** tako što se sprovodi opsežna procjena rizika (vidi [Alat 13: Obrazac za procjenu i upravljanje rizikom tokom istrage SEZ](#)). Ukoliko su rizici značajni, organizacija bi trebalo da izradi složenije planove

³⁴ UNICEF/UNODC, [Priručnik za profesionalce i tvorce politika u pravnim pitanjima koja uključuju djecu žrtve i svjedoke krivičnih djela](#), Criminal Justice Handbook Series, UN, New York, 2009, kao i [verzija priručnika prilagođena djeci](#)

zaštite. Važno je da organizacije revidiraju svoje procjene rizika (i planove zaštite) redovno, pošto situacija može biti podložna promjenama.

- **Praćenje rezultate istrage dodatnim aktivnostima, uključujući sljedeće:**
 - Učiniti rezultate istrage dostupnim žrtvi i navodnom počiniocu, i pratiti njihovo stanje da vidite da li im je potrebna dodatna psihosocijalna ili druga podrška (vidi [Poglavlje 6.2: Pomoć i upućivanje](#)).
 - Ukoliko je prijava bila osnovana, preduzeti odgovarajuće disciplinske mjere protiv počinioca, koje odgovaraju ozbiljnosti počinjenog djela, u rasponu od pisane opomene do otkaza. Ažurirajte radni dosije počinioca u skladu sa rezultatima istrage i podijelite relevantne informacije sa potencijalnim poslodavcima onda kada oni to traže kao dio provjere profesionalne prošlosti potencijalnog uposlenika, i to u obimu u kojem je to zakonski moguće.³⁵
 - Prijaviti slučaj lokalnim organima za sprovođenje zakona, uključujući policiju i/ili pravosudne organe, kao i, onda kada slučaj uključuje dijete, relevantne ustanove za dječju zaštitu, prema potrebi i onda kada organizacija, a ukoliko je moguće i žrtva, smatraju za shodno.³⁶
 - Uz pomoć izvještaja o istrazi, identifikovati institucionalne slabosti u prevenciji i reagovanju na SEZ, a koje zahtevaju promjene u politici, procedurama i kadrovskom sastavu organizacije (vidi [Poglavlje 4.2.3 Odgovornost](#)).

7.3. Uključenost UNICEF-a u istražni postupak

UNICEF zahtijeva od partnera da „hitno i bez odlaganja istraže navode o seksualnoj eksploataciji i zlostavljanju... od strane (njihovih) uposlenika, osoblja, ili podizvođača“ na osnovu sopstvene obaveze prema [UN Protokolu za navode o SEZ koji uključuju partnere u realizaciji](#). Kako bi „se utvrdilo da li je partner preduzeo odgovarajuće istražne i korektivne aktivnosti“, partneri treba da „informišu UNICEF tokom sprovođenja istrage, bez kršenja odgovarajućih prava koja u postupku ima svaka od uključenih osoba.“³⁷

Po završetku istrage, partneri takođe treba da „hitno dostave izvještaje o rezultatima istrage“ i ukoliko se to od njih traži, da podijele „sve relevantne pojedinosti... i dokaze... kako bi UNICEF

³⁵ Na primjer, međuagencijski mehanizam za objelodanjivanje nedoličnog ponašanja koji je usvojio Upravni odbor za humanitarne akcije (SCHR) uspostavlja minimalni standard kada je u pitanju podjela informacija od strane organizacija u sklopu procesa angažovanja, a kada su u pitanju osobe za koje je utvrđeno da su počinile seksualno zlostavljanje, eksploataciju ili uznemiravanje tokom perioda zaposlenja. <https://www.schr.info/the-misconduct-disclosure-scheme>

³⁶ Vidi fusnotu iznad koja se tiče [“upućivanja lokanim agencijama za sprovođenje zakona”](#)

³⁷ UGOVOR O KORPORACIJI I PARTNERSTVU, para. 14.5

mogao da ih pregleda i dalje koristi“ onoliko koliko je to zakonski moguće.³⁸ U slučajevima gdje kompetentni nacionalni organi vlasti sprovode (ili su sprovodili) istragu, UNICEF može osloboditi partnera ugovorne obaveze da sprovodi internu istragu. U tim slučajevima, partneri treba da podrže UNICEF u pribavljanju informacija o statusu i ishodima istrage, u mjeri u kojoj to dopušta zakon.³⁹

Partneri treba na povjerljiv način da podijele ove informacije sa kancelarijom UNICEF-a u zemlji, ili sa Direktorom UNICEF-ove kancelarije za internu reviziju i istragu (integrity1@unicef.org) na način koji garantuje bezbjednost svih uključenih aktera.

7.4. Dodatni izvori

Postupak prijavljivanja i istrage

- Međuagencijski stalni odbor, [Model procedura i uputstava za prijavljivanje i istragu u slučajevima SEZ](#) (nacrt), 2004.
- Međuagencijski stalni odbor, [Smjernice za primjenu minimalnog operativnog standarda za ZSEZ](#), mart 2013.
- Međuagencijski stalni odbor, [Fond za istraživanje seksualne eksploatacije, zlostavljanja i seksualnog uznemiravanja](#), april 2019.
- Organizacija Keeping Children Safe, [Upravljanje navodima u očuvanju dobrobiti djece](#), 2016.
- SZO, [Etičke i bezbjednosne preporuke za istraživanje, dokumentovanje i praćenje seksualnog nasilja u vanrednim situacijama](#), 2007.
- CHS Alijansa, [Istraga slučajeva seksualne eksploatacije i zlostavljanja od strane humanitarnih radnika: Izazovi i preporuke](#), referentni rad na konferenciji o ZSEZ koju je organizovala CHS Alijansa 5-6. septembra 2016: Bangkok, Tajland.
- CHS Alijansa, [Smjernice za istragu – Vodič za humanitarne organizacije o prijemu i istrazi navoda o zlostavljanju, eksploataciji, prevari ili korupciji od strane njihovih zaposlenih](#), 2006. (revidirane 2015.).
- Međunarodni savet dobrovoljnih agencija (CVA), [Izgradnja bezbjednijih organizacija: Materijali za obuku o prijemu i istrazi navoda o zlostavljanju i eksploataciji od strane humanitarnih radnika](#), 2007.

³⁸ UGOVOR O KORPORACIJI I PARTNERSTVU, para. 14.5

³⁹ UGOVOR O KORPORACIJI I PARTNERSTVU, para. 14.5

Istrage koje uključuju djecu žrtve i svjedoke

- UNICEF/UNODC, [Priručnik za profesionalce i tvorce politika u pravnim pitanjima koja uključuju djecu žrtve i svjedoke krivičnih dela](#), Criminal Justice Handbook Series, UN, Njujork, 2009, kao i [verzija prilagođena djeci](#)).

8. ALATI

Alat 1: Uzorak obrasca za akcioni plan za ZSEZ

AKTVNOST	ODGOVORNA OSOBA	POTREBNI/RASPOLOŽIVI RESURSI (npr, finansijski, ljudski, logistički)	CILJNI DATUM ZAVRŠETKA	STATUS (tj. nije počelo/u toku/završeno)
<p>Osnovni standard 1: Organizaciona politika</p> <p>Organizaciona politika za ZSEZ postoji i opisuje odgovarajuće standarde ponašanja, druge mjere prevencije, prijavljivanje, praćenje, istražne i korektivne mjere. (vidi: ZSEZ Priručnik poglavlje 4.2.1. Politike).</p>				
<p>Primjer 1: Revidirati Kadrovsku politiku i uključiti u nju definiciju SEZ; standarde ponašanja; i nultu toleranciju SEZ;</p>	Ginia	nije primjenjivo	30. mart 2019.	U toku
<p>Primer 2: Revidirati kodeks ponašanja i uključiti u njega specifične aspekte koji se odnose na SEZ</p>	Ahmed	nije primjenjivo	30. mart 2019.	U toku
<p>Primer 3: xxx</p>				
<p>Osnovni standard 2: Sistemi za organizaciono upravljanje i kadrovske sisteme</p>				

AKTVNOST	ODGOVORNA OSOBA	POTREBNI/RASPOLOŽIVI RESURSI (npr, finansijski, ljudski, logistički)	CILJNI DATUM ZAVRŠETKA	STATUS (tj. nije počelo/u toku/završeno)
<p>Kadrovski sistemi i sistemi za upravljanje organizacijom vode računa o ZSEZ tako što:</p> <p><u>1:</u> Ugovori i partnerski sporazumi organizacije uključuju standardnu klauzulu prema kojoj se od izvođača, snabdjevača, konsultanata i podizvođača partnera zahtijeva da se obavežu na politiku nulte tolerancije na SEZ i da preduzimaju mjere kako bi predupredili i reagovali na SEZ, i</p> <p><u>2:</u> Postoji sistematska procedura provjere kandidata za posao (npr, provjere referenci, provjere policijskih dosijea, Google pretraga) u skladu sa lokalnim zakonima koji se tiču zaposlenja, privatnosti i zaštite podataka, uključujući i prethodnu provjeru ranije umješnosti u SEZ i druge probleme u očuvanju dobrobiti.</p> <p>(vidi: ZSEZ alati poglavlje 4.2.2. Procedure).</p>				
<p><u>Primjer 4:</u> Revidirati obrasce partnerskih sporazuma i ugovora o uslugama, i ubaciti klauzulu o ZSEZ</p>	Severine	nije primjenjivo	31. maj 2020.	Nije počelo

AKTVNOST	ODGOVORNA OSOBA	POTREBNI/RASPOLOŽIVI RESURSI (npr, finansijski, ljudski, logistički)	CILJNI DATUM ZAVRŠETKA	STATUS (tj. nije počelo/u toku/završeno)
<p>Osnovni standard 3: Obavezna obuka</p> <p>Potrebno 1: Organizacija održava obavezne obuke za sve zaposlene, a koje se tiču politike i procedura za SEZ i mogu da podnesu na uvid dokumentaciju kojom dokazuju redovno održavanje obuka, i</p> <p>Potrebno 2: Obuka uključuje 1) definiciju SEZ (koja je u skladu sa UN definicijom); 2) zabranu SEZ; i 3) aktivnosti koje su zaposleni u obavezi da preduzmu (tj. brzo prijavljivanje navoda i upućivanje žrtava na usluge).</p> <p>(vidi: ZSEZ alati poglavlje 4.3.1. Obuka).</p>				
<p>Primjer 5: Razviti paket cjelodnevnne obuke licem u lice za ZSEZ, koji ispunjava kriterijume opisane u poglavlju 4.3.1</p>	Ginia da angažuje konsultanta	Potrebno \$1000	31. maj 2020.	Nije počelo
<p>Primjer 6: Revidirati Paket za orijentaciju namjenjen novozaposlenima, tako da uključuje potrebu za obukom za ZSEZ</p>	Alfonso	nije primenjivo	30. april 2020.	
<p>Primjer 7: Uključiti obuku obnavljanja za ZSEZ kao stalnu tačku programa godišnjih</p>	Šef kadrovske službe	nije primenjivo	31. januar 2020.	

AKTVNOST	ODGOVORNA OSOBA	POTREBNI/RASPOLOŽIVI RESURSI (npr, finansijski, ljudski, logistički)	CILJNI DATUM ZAVRŠETKA	STATUS (tj. nije počelo/u toku/završeno)
aktivnosti za sve zaposlene.				
<p>Osnovni standard 4: Prijavljivanje</p> <p>Organizacija ima mehanizme i procedure za zaposlene, korisnike i zajednice, uključujući djecu, da prijave navode o SEZ u skladu sa osnovnim standardima prijavljivanja (tj. bezbjednošću, povjerljivošću, transparentnošću i dostupnošću) i stara se da korisnici budu svjesni ove činjenice.</p> <p>(vidi ZSEZ alati poglavlje 4.3.2. Podizanje svijesti i Poglavlje 5.2. Mehanizmi za prijavljivanje).</p>				
<p>Primjer 8: Dizajnirati, prevesti i učiniti široko dostupnim postere za podizanje nivoa svijesti i mehanizme prijavljivanja, na svim lokacijama održavanja aktivnosti</p>	Sophie	<p>Potrebno: \$1500 (prevod, dizajn, štampa)</p> <p>Na raspolaganju: \$300 (prijevod)</p>	1. maj 2019.	Nije počelo
<p>Osnovni standard 5: Pomoć i upućivanje</p> <p>Organizacija ima sistem kojim obezbjeđuje da žrtve SEZ, uključujući djecu, dobijaju trenutnu profesionalnu pomoć, tako što ih upućuju na pružaoce odgovarajućih usluga.</p>				

AKTVNOST	ODGOVORNA OSOBA	POTREBNI/RASPOLOŽIVI RESURSI (npr, finansijski, ljudski, logistički)	CILJNI DATUM ZAVRŠETKA	STATUS (tj. nije počelo/u toku/završeno)
(vidi ZSEZ alati poglavlje 6.2. Pomoć i upućivanje).				
Primjer 9: Uz pomoć Alata 10 kao obrasca, napraviti formular za upućivanje	Innocent	nije primjenjivo	15. januar 2019.	Završeno
Primjer 10: Zalagati se da lokalna ZSEZ Mreža izradi Listu sa kontaktima kvalifikovanih pružalaca usluga kojima se mogu upućivati slučajevi, a koju će koristiti čitav NVO sektor	Susan	nije primjenjivo	31. mart 2020.	Nije počelo
Osnovni standard 6: Istrage Organizacija ima postupak za istragu navoda o SEZ i može da ponudi na uvid dokaze da je na odgovarajući način procesirala ranije navode o SEZ, ukoliko ih je bilo, putem istrage i korektivnih aktivnosti. (vidi ZSEZ alati poglavlje 7.2. Istražni postupci).				
Primjer 11: Prilagoditi usvojiti Alate 11, 12 i 13 da služe u istražnom postupku	Julius	nije primjenjivo	30. april 2020.	U toku
Primjer 12: Prijaviti se Fondu za istraživanje seksualne eksploatacije ,	Magnano	nije primjenjivo	Po potrebi	Za buduće

AKTVNOST	ODGOVORNA OSOBA	POTREBNI/RASPOLOŽIVI RESURSI (npr, finansijski, ljudski, logistički)	CILJNI DATUM ZAVRŠETKA	STATUS (tj. nije počelo/u toku/završeno)
zlostavljanja i seksualnog uznemiravanja Međuagencijskog stalnog odbora, počevši od aprila 2019, kod svih budućih istraga				korišćenje

Alat 2: Uzorak obrasca za politiku ZSEZ⁴⁰

Naziv politike: Zaštita od seksualne eksploatacije i zlostavljanja

Cilj politike: Proglasiti politiku nulte tolerancije na seksualnu eksploataciju i zlostavljanje (SEZ) za sve zaposlene [Organizacije] i sa njima povezani kadar i obezbjediti da uloge, odgovornosti i očekivani standardi ponašanja u vezi sa SEZ budu poznati u okviru [Organizacije]. Stvoriti i održavati bezbjedno okruženje, bez SEZ, preduzimanjem odgovarajućih mjera u ovu svrhu, kako interno, tako i u zajednici u kojoj [Organizacija] djeluje, putem temeljnog rada na prevenciji i reagovanju na SEZ.

Ciljna grupa: Svi zaposleni [Organizacije] i povezani kadar.

Datum stupanja na snagu: xx.xx.xxxx

Datum obavezne revizije: xx.xx.xxxx

1. Izjava o politici:

1.1. SEZ predstavljaju prekršaj univerzalno priznatih međunarodnih pravnih normi i standarda, pa tako i neprihvatljivo ponašanje i zabranjene postupke za sve humanitarne radnike, uključujući *zaposlene [Organizacije] i povezani kadar*.⁴¹

1.2. [Organizacija] vodi politiku nulte tolerancije na SEZ. Od svih zaposlenih [organizacije] i povezanog kadra⁴² očekuje se da uvijek poštuju najviše standarde ličnog i profesionalnog ponašanja, kao i da pružaju humanitarnu pomoć i usluge na način kojim se poštuju i njeguju prava korisnika i drugih ugroženih aktera u lokalnoj zajednici.

2. Opseg primjene:

2.1. Ovom se politikom uspostavlja pristup [Organizacije] u prevenciji i reagovanju na SEZ. Politika se primjenjuje na sve zaposlene i sa njima povezani kadar, kako tokom radnog vremena, tako i izvan njega.

3. Definicije⁴³:

3.1. U okviru ove politike, izraz „seksualna eksploatacija“ podrazumijeva stvarnu ili pokušanu zloupotrebu položaja ranjivosti, razlike u moći, ili povjerenja u seksualne svrhe, odnosno sticanje finansijske, društvene ili političke koristi usljed seksualne eksploatacije druge osobe.

⁴⁰ Obrazac razvio Populacioni fond Ujedinjenih nacija

⁴¹ Bilten Generalnog sekretara UN ST/SGB/2003/13, 2003. <https://undocs.org/en/ST/SGB/2003/13>

⁴² Izraz „povezani“ kadar odnosi se, na primjer, na podizvođače, konsultante, stažiste ili volontere povezane sa [Organizacijom] ili one koji rade u njeno ime.

⁴³ Obje definicije usvojene su iz Biltena Generalnog sekretara UN ST/SGB/2003/13, 2003. <https://undocs.org/en/ST/SGB/2003/13>

3.2. Slično tome, izraz „**seksualno zlostavljanje**“ podrazumijeva stvarni ili zaprijećeni fizički napad seksualne prirode, bilo da je sproveden korištenjem ili pod prijetnjom sile.

4. Posvećenost ZSEZ:

4.1. [Organizacija] će učiniti sve napore da stvori i održi bezbjedno okruženje, u kome nema SEZ, i preduzeće odgovarajuće mjere kako bi ovo postigla u zajednicama u kojima radi, uz pomoć složenog okvira ZSEZ, koji podrazumijeva prevenciju i reagovanje na SEZ.

4.2. Ovaj Okvir ZSEZ, potvrđuje posvećenost [Organizacije] Biltenu Generalnog sekretara UN o Posebnim mjerama za zaštitu od seksualne eksploatacije i seksualnog zlostavljanja (ST/SGB/2003/13) i postizanju pune i stalne primjene Šest osnovnih principa koji se odnose na SEZ Međugencijskog stalnog odbora⁴⁴.

5. Šest osnovnih principa⁴⁵:

5.1. **SEZ** od strane zaposlenih [Organizacije] i povezanog kadra predstavlja ozbiljan prekršaj kao takvo je osnov za prekid angažmana⁴⁶.

5.2. Seksualna aktivnost sa djecom (osobama mlađim od 18) zabranjena je, bez obzira na lokalno važeće doba punoljetstva ili pristanka. Pogrešno uvjerenje u vezi sa godinama djeteta nije odbrana.

5.3. Davanje novca, zaposlenja, robe, ili usluga za seks, uključujući seksualne usluge ili druge oblike ponižavajućeg, degradirajućeg ili eksploatacijskog ponašanja, zabranjeno je. Ovo uključuje i davanje pomoći koja sljeduje korisnicima.

5.4. Bilo kakvi seksualni odnosi između zaposlenih [Organizacije] i povezanog kadra, i korisnika pomoći, ili drugih ugroženih članova lokalne zajednice, a koji podrazumijevaju neprimjerenu upotrebu položaja, zabranjeni su. Takvi odnosi podrivaju kredibilitet i integritet humanitarnog rada.

5.5. Tamo gdje zaposleni [Organizacije] ili povezan kadar posumnjaju u pojavu seksualne eksploatacije ili zlostavljanja od strane kolege, bilo da je navodni počinitelj iz iste organizacije ili ne, on/ona mora da prijavi takvu sumnju preko uspostavljenih mehanizama za prijavljivanje.

5.6. Svi zaposleni [Organizacije] i povezani kadar u obavezi su da stvaraju i održavaju okruženje koje sprječava SEZ i promoviše primjenu ove politike. Rukovodstvo na svakom nivou ima posebnu odgovornost da pruža podršku i razvija sisteme koji čuvaju ovakvo okruženje.

6. Okvir ZSEZ:

6.1. Prevencija:

6.1.1. Odobravanje: [Organizacija] sistematski odobrava sve kandidate za posao, u skladu sa uspostavljenim procedurama za kontrolu.

6.1.2. Obuka: [Organizacija] organizuje obavezne uvodne obuke i obuke za obnavljanje⁴⁷ namjenjene svim zaposlenima i povezanom kadru,

⁴⁴ Šest osnovnih principa Međugencijskog stalnog odbora; dostupni na: <https://interagencystandingcommittee.org/inter-agency-standing-committee/iasc-six-core-principles-relating-sexual-exploitation-and-abuse>.

⁴⁵ Modifikovano za ovu Politiku ZSEZ. *Ovo ne pretenduje da bude iscrpna lista.*

⁴⁶ Uključuje sve druge vrste ugovornih odnosa, kao što je ugovor o volontiranju.

⁴⁷ Obuka kao minimum uključuje 1) definiciju SEZ (koja je u skladu sa UN definicijom); 2) zabranu SEZ; i 3) aktivnosti koje su zaposleni povezani kadar u obavezi da preduzmu (tj. prijavljivanje navoda o SEZ i upućivanje žrtava bez odlaganja).

a koje se tiču politike i procedura ZSEZ organizacije.

6.2. Reagovanje:

6.2.1. Prijavlivanje: [Organizacija] ima bezbjedne, povjerljive i pristupačne mehanizme i procedure preko kojih zaposleni, korisnici i zajednica, uključujući djecu, mogu da prijave navode o SEZ, i staraju se da korisnici budu svjesni njihovog postojanja.

6.2.2. Istraga: [Organizacija] ima istražni postupak za navode o SEZ, te na odgovarajući način i bez odlaganja sprovodi istragu o SEZ od strane njihovog zaposlenog ili povezanog kadra, ili se obraća odgovarajućim istražnim organima ukoliko je počinitelj povezan sa nekom drugom ustanovom ili organizacijom.

6.2.2.1. Upućivanje slučajeva nacionalnim vlastima: Ukoliko, nakon odgovarajuće istrage, postoje dokazi kojima se potkrepljuju navodi o SEZ, ovi slučajevi mogu biti upućeni nacionalnim vlastima radi krivičnog gonjenja.

6.2.3. Pomoć žrtvama: [Organizacija] ima sistem kojim po hitnom postupku upućuje žrtve SEZ na dostupne usluge, na osnovu njihovih potreba i pristanka.

6.3. Aranžmani saradnje:

6.3.1. Svi ugovori i sporazumi o partnerstvu [Organizacije] uključuju standardnu klauzulu kojom se od izvođača, snabdjevača, konsultanata i podizvođača partnera zahtijeva da se obavežu na politiku nulte tolerancije na SEZ i da preduzmu mjere prevencije i reagovanja na SEZ.

6.3.2. Kada ova fizička ili pravna lica ne preduzimaju mjere prevencije SEZ, ne istražuju navode o SEZ, ili ne preduzimaju korektivne aktivnosti onda kada su se SEZ pojavili, to predstavlja osnov za raskid svakog ugovora o saradnji.

Alat 3: Uzorak uloga i odgovornosti u ZSEZ

Napomena: Organizacijama se snažno sugerira da integrišu Uloge odgovornosti u vezi sa ZSEZ u postojeće poslove i zadatke svojih zaposlenih, naročito ako je njihovo angažovanje značajnije (npr, referenti za ZSEZ).

Zaposleni	Primer uloga i odgovornosti
Rukovodstvo	<ul style="list-style-type: none"> • Obavlja nadzor prevencije i reagovanja na ZSEZ • Revidira i ažurira politike i uputstva u vezi sa ZSEZ • Obezbeđuje da se u čitavoj organizaciji ZSEZ posvećuje pažnja i resursi • Omogućava i vrši nadzor nad istragama navoda o SEZ • Vršiti koordinaciju u vezi sa ZSEZ sa drugim organizacijama, uključujući i donatore
Referent/fokalna tačka za ZSEZ (u koordinaciji sa zaposlenima koji se bave pitanjima roda/RZN/DZ, ukoliko postoje u organizaciji)	<ul style="list-style-type: none"> • Pruža podršku višem rukovodstvu u ispunjavanju njihovih odgovornosti vezanih za ZSEZ • Prijavljuje sumnje ili probleme primjene ZSEZ višem rukovodstvu • Prima prijave navoda o SEZ i koordinira reakcijom • Sprovodi obuku i podizanje svijesti zaposlenih i ostalih o ZSEZ • Vršiti koordinaciju sa drugim akterima relevantnim za ZSEZ, uključujući i međuagencijske napore
Ljudski resursi/kadrovsko	<ul style="list-style-type: none"> • Sprovode kontrolu ranijih SEZ prekršaja, kao i ostalih kršenja kodeksa ponašanja i politika (npr, prevara, korupcije, zloupotrebe moći), u sklopu postupka angažovanja i zapošljavanja • Staraju se da svi zaposleni potpišu kodeks ponašanja u organizaciji • Uključuju klauzulu o ZSEZ u ugovore, uključujući tu i proces angažovanja podizvođača • Pružaju podršku komunikaciji sa zaposlenima tokom istraživanja navoda o SEZ • Čuvaju dokumentaciju zaposlenih u vezi sa ZSEZ u njihovim dosijeima, uključujući potpisani primjerak kodeksa ponašanja
Svi zaposleni	<ul style="list-style-type: none"> • Poštuju kodeks ponašanja i politike koje se tiču ZSEZ • Aktivno učestvuju u obukama i inicijativama za podizanje svijesti o ZSEZ, uključujući podršku u distribuciji ZSEZ materijala • Prijavljuju navode o SEZ preko određenih kanala za prijavljivanje • Učestvuju po potrebi u istragama navoda o SEZ • Prepoznaju i smanjuju/izbjegavaju programske rizike koji se tiču SEZ (naročito se odnosi na zaposlene koji rade na sastavljanju programa)

Alat 4: Primjer Poslova i zadataka referenta/fokalnu tačku za ZSEZ⁴⁸

Napomena: Organizacije mogu da adaptiraju ovaj opis Poslova i zadataka kako bi u njega uključile mandat i misiju svoje organizacije, posvećenost ZSEZ i posebna očekivanja koje imaju od referenta za ZSEZ u svojoj organizaciji. Tamo gdje je moguće, organizacije bi trebalo da razmotre da u svakoj kancelariji imaju i referente oba pola.

Poslovi i zadaci:

Referent za zaštitu od seksualne eksploatacije i zlostavljanja (ZSEZ)

1. Kontekst

[Ubacite kratak opis posvećenosti i politika organizacije u vezi sa ZSEZ.]

1. Svrha

Svrha referenta za ZSEZ jeste postojanje zaposlenog koji je određen za podršku višem rukovodstvu u koordiniranju razvoja i primjene politike i procedura za ZSEZ.

2. Opseg rada

Ključne uloge i odgovornosti referenta za ZSEZ uključuju:

Prevenција

- Sprovođenje periodičnih procjena politika i praksi ZSEZ u [ime organizacije] i sugerisanje poboljšanja višem rukovodstvu.
- Redovno sprovođenje obuka i sesija namjenjenih podizanju svijesti o ZSEZ za sve zaposlene.
- Rad sa kadrovskom službom i drugim relevantnim zaposlenima (imenujte druge relevantne zaposlene koji rade na povezanim problemima, npr, RZN, ili DZ) na aspektima posla koji se odnose na ZSEZ, uključujući i staranje da svi zaposleni potpišu kodeks ponašanja, kao i da kontrola ranijih SEZ prekršaja predstavlja redovan element procedure zapošljavanja i angažovanja.
- Organizovanje kampanja podizanja nivoa svijesti kod korisnika i u lokalnim zajednicama, a koje kao teme imaju definiciju SEZ, standarde ponašanja koji se očekuju od zaposlenih [ime organizacije], kao i različite mehanizme za prijavu navoda ili sumnji na SEZ, uključujući i kontakt podatke.

Prijavlјivanje navoda o SEZ

⁴⁸ Adaptirano iz raznih poslova i zadataka, uključujući Poslove i zadatke za zaposlene u UN/NVO/MVO koji su dio nacionalne Mreže za zaštitu od seksualne eksploatacije i zlostavljanja, a koje su izradili Izvršni odbor UN za humanitarna pitanja, mir i bezbjednost i NVO Radna grupa za zaštitu od seksualne eksploatacije i zlostavljanja, novembar 2008; Poslovi i zadaci Referenta za zaštitu od seksualne eksploatacije od strane pojedinaca koji pružaju humanitarne usluge tokom vanredne situacije u Jordanu izazvane prilivom izbjeglica iz Sirije, koje je izradila ZSEZ Mreža Jordan, mart 2016.

- Upravljanje razvojem internih procedura putem kojih zaposleni mogu da prijave incidente seksualne eksploatacije i zlostavljanja na bezbjedan i povjerljiv način.
- Prijem navoda o SEZ i sa njima povezanih informacija, kao i koordinacija reagovanja u skladu sa relevantnim procedurama.
- Prijavljivanje zabrinutosti i problema sa primjenom ZSEZ višem rukovodstvu.

Reagovanje na navode o SEZ

- Kada se pritužba primi, koordiniranje reakcije [ime organizacije], uključujući trenutno upućivanje žrtve SEZ na profesionalnu pomoć, kao i upućivanje slučaja na dalju istragu [ime lica ili organa unutar organizacije, koji je odgovoran za sprovođenje internih istraga].

Druge odgovornosti

- Koordiniranje, prema potrebi, ZSEZ aktivnosti [ime organizacije] sa relevantnim organizacijama, uključujući međuagencijske inicijative.
- Podrška višem rukovodstvu u primjeni drugih aktivnosti u vezi sa ZSEZ, prema potrebi.

3. Kompetencije i iskustvo

- Dokazan integritet, objektivnost i profesionalne kompetencije
- Dokazana osjetljivost i poznavanje kulturne i rodne problematike; iskustvo u RZN programima je plus
- Tečno poznavanje [ime lokalno relevantnog/relevantnih jezika]
- Dokazano iskustvo direktnog rada sa lokalnim zajednicama
- Dokazane komunikacione vještine

Nakon imenovanje, referent će proći obuku u vezi sa ZSEZ problematikom koja je specifična za organizaciju, čim to bude izvodljivo.

Alat 5: Alat 5: Kontrolna lista za ZSEZ osjetljivo angažovanje, zapošljavanje i upravljanje učinkom⁴⁹

Alat 5: Kontrolna lista za ZSEZ osjetljivo angažovanje, zapošljavanje i upravljanje učinkom

- Kada oglašavate posao, ubacite jednu rečenicu kojom ćete obavijestiti kandidate da će se provjeravati njihova prošlost i reference, kao i da je etika sastavni dio godišnjeg ocjenjivanja učinka
- Tražite od kandidata da sam prijavi ranija seksualna ili druga nedolična ponašanja, dobijene otkaze, krivični dosije, ili zabrinutost koju su evidentirali državni organi u pogledu kontakta sa djecom, kao i da pristane na otkrivanje takvih informacija od strane ranijeg poslodavca, tokom verifikovanja referenci
- Sprovedite provjere biografskih podataka (npr, policijska dosijea, Google pretraga) i kontaktirajte osobe iz referenci kako biste provjerili postojanje ranijih prekršaja i nedoličnih ponašanja, u skladu sa lokalnim zakonima koji se tiču zapošljavanja, privatnosti i zaštite podataka
- Postarajte se da komisija koja sprovodi razgovor za posao bude rodno izbalansirana, kao i da razgovori budu rodno neutralni⁵⁰
- Postavljajte kandidatima pitanja o etici i etičkim dilemama (npr, Kako zamišljate etičnu organizaciju? Ispričajte mi neku situaciju u kojoj ste se susreli sa etičkim izazovom.)
- Tražite od kandidata da pogledaju i potpišu kodeks ponašanja prije nego što im ponudite ugovor
- Ubacite klauzulu o ZSEZ⁵¹ u ugovor o zaposlenju, čak i onda kada je u pitanju angažovanje podizvođača
- Opišite disciplinske mjere u slučaju dokazanih navoda o SEZ (npr, prekid ugovora)
- Uključite obuku o ZSEZ u proces poslovne socijalizacije, a kurs za obnavljanje organizujte u redovnim vremenskim razmacima tokom perioda trajanja zaposlenja
- Poštovanje kodeksa ponašanja (npr, učešće u obukama za ZSEZ) uključite u ocjene učinka zaposlenih
- U ocjene učinka zaposlenih na višim položajima uključite njihovu djelotvornost u stvaranju i

⁴⁹ Zasnovano na Međuagencijski stalni odbor, [ZSEZ-MOS](#), januar 2016; Međuagencijski stalni odbor, [Rezime dobrih praksi Odbora: Prevencija seksualne eksploatacije i zlostavljanja i seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja humanitarnih radnika](#), maj 2018.

⁵⁰ Takođe vidi [UNICEF-ove strategije i alati za rodnu ravnotežu](#), pristupljeno 8. jula, 2019.

⁵¹ Organizacija može da adaptira sljedeću formulaciju prilikom izrade klauzule o ZSEZ: „Izvođač će preduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi spriječio seksualnu eksploataciju i zlostavljanje bilo koga, od strane njegovih zaposlenih ili bilo koje druge osobe koju je angažovao ili je kontrolirao Izvođač, kako bi obavila bilo koju uslugu iz Ugovora. Svako kršenje ove odredbe od strane Izvođača omogućava [ime organizacije] da istog trenutka raskine ugovor.”

održavanju okruženja koje prevenira i reaguje na SEZ

- Zamrznite opcije za poslovno napredovanje/angažovanje za pojedince koji se nalaze pod istragom
- U slučajevima potvrđenog nedoličnog ponašanja, preduzmite snažne disciplinske mjere (npr, otpuštanje, suspenzija, pisani ukor ili druge administrativne/korektivne mjere) i, tamo gdje je potencijalno počinjeno krivično delo, razmotrite da prijavite incident lokalnim organima za sprovođenje zakona⁵²
- Održavajte internu bazu podataka u kojoj dokumentujete svaku disciplinsku mjeru izrečenu zaposlenima, uključujući otpuštanje, kako biste izbjegli da ih ponovo zaposlite u budućnosti
- Sistematski dijelite relevantne informacije o zaposlenima za koje se zna da su počinili SEZ, sa drugim potencijalnim poslodavcima, tokom provjera biografije, onoliko koliko zakon to dopušta.

⁵² Organizacije mogu odabrati da ne prosljeđuju slučaj lokalnim organima za sprovođenje zakona (vidi prethodnu fusnotu o [upućivanju lokalnim organima za sprovođenje zakona](#))

Alat 6: Uzorak programa obuke za ZSEZ

Napomena: Organizacije treba da modifikuju ovaj program obuke u skladu sa specifičnom publikom.

AKTIVNOST	PROCENJENO VRIJEME	RESURSI
UVOD		
Dobrodošlica i uvod <ul style="list-style-type: none"> • Predstavljanje realizatora obuke i polaznika • Pregled programa obuke • Očekivani ishodi učenja 	15 min	<ul style="list-style-type: none"> • Materijal: Program obuke
SESIJA 1: RAZUMIJEVANJE SEKSUALNE EKSPLOATACIJE I ZLOSTAVLJANJA		
Prezentacija: ključne definicije i koncepti <ul style="list-style-type: none"> • Definicija SEZ • UN politika nulte tolerancije na SEZ • Uloge i odgovornosti zaposlenih u prevenciji i reagovanju na SEZ 	15 min	<ul style="list-style-type: none"> • Materijal: Kopije Biltena Generalnog sekretara UN (ST/SGB/2003/13), kodeks ponašanja organizacije i druga relevantna dokumenta
Scenarija za slučaj: Da li je ovo SEZ? <ul style="list-style-type: none"> • Predstaviti praktična scenarija i razgovarajte koja od njih bi mogla biti slučajevi SEZ i zašto. 	45 min	
Grupno vežbanje: Efekti SEZ <ul style="list-style-type: none"> • Pitajte polaznike da identifikuju (potencijalne) posljedice SEZ na a) žrtve, b) zajednicu, c) organizaciju i d) ostale aktere 	30 min	
SESIJA 2: PREDUZIMANJE AKTIVNOSTI PROTIV SEZ		

<p>Prezentacija: Pregled</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pregled reakcija na SEZ (prevencija, prijavljivanje, istraživanje i upućivanje) • Principi kojima se rukovode mjere (uključujući pristup usmjeren na žrtvu) 	<p>20 min</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podjela materijala sa relevantnim alatima iz <i>UNICEF-ovog praktičnog priručnika za ZSEZ sa alatima</i> (npr, organizaciona samoprocjena, primjer akcionog plana, procjena rizika od SEZ i njihovo suzbijanje)
<p>Grupna diskusija: Prevencija</p> <p>Diskusija o tome kako da se identifikuju i suzbiju rizici od SEZ u njihovom kontekstu (Koji su znakovi upozorenja? Zašto se ignorišu? Šta još može da uradi organizacija kako bi sprečila SEZ?)</p>	<p>45 min</p>	
<p>Prezentacija: Prijavljivanje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obavezno prijavljivanje • Kako prijaviti navode o SEZ, uključujući pitanja poverljivosti i „najboljeg interesa djeteta“ • Zaštita za one koji prijavljuju navode o SEZ 	<p>20 min</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podjela materijala sa kontakt podacima kanala za prijavljivanje i politikom zaštite uzbunjivača i/ili podnosilaca prijave
<p>Prezentacija: Istraga</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pregled istražnog postupka • Posljedice po zaposlene ukoliko se ispostavi da su navodi potkrepljeni činjenicama • Odgovornost zaposlenih da u potpunosti učestvuju u svakoj istrazi 	<p>15 min</p>	
<p>Prezentacija: Pomoć</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potrebe za uslugama kod žrtava (i svjedoka) • Pristup koji je usmjeren na žrtvu i informisani pristanak 	<p>10 min</p>	

<ul style="list-style-type: none"> • Kanali upućivanja 		
ZAKLJUČAK		
<p>Zaključci</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rezime onog najvažnijeg što je naučeno • Zamolite svakog učesnika da da najmanje jedan odgovor na pitanje: „Kako namjeravate da ono što ste upravo naučili primijenite na poslu?“ • Reakcije učesnika na obuku 	20 min	Formulari za reakcije polaznika

Alat 7: Procjena i upravljanje rizicima u ZSEZ u kreiranju bezbjednih programa

Oblast	Pitanja koja treba razmotriti u okviru procjene rizika	Moguće strategije upravljanja rizikom
Profil korisnika	<ul style="list-style-type: none"> Koji je demografski profil populacije u ciljnim oblastima (npr, pol, starost, nivo obrazovanja, nivo prihoda, veličina domaćinstva, procenat domaćinstava u kojima su žene ili djeca „glava domaćinstva“, godine stupanja u brak, vjera, rasa/etnička pripadnost, migracioni status, itd.)? Koje su neke od karakteristika populacije koje mogu učiniti pojedince podložnijim SEZ? Koje su grupe naročito ranjive?⁵³ 	<ul style="list-style-type: none"> Prilagodite aktivnosti podizanja svijesti o ZSEZ specifičnim potrebama korisnika Sprovedite ciljane kampanje slanja poruka onim grupama koje su izuzetno podložne SEZ
Profil zaposlenih	<ul style="list-style-type: none"> Da li postoji adekvatna rodna ravnoteža kod zaposlenih koji su uključeni u programe, naročito kod onih koji rade direktno sa korisnicima i lokalnim zajednicama, ili su zaduženi za angažovanje i zapošljavanje? Da li su zaposleni prošli odgovarajuću provjeru i obuku kada je u pitanju ZSEZ? 	<ul style="list-style-type: none"> Podesite rodnu ravnotežu kod zaposlenih koji su uključeni u programe Zaposlite još žena za rad na programima ukoliko je potrebno Sprovodite obuke (obnavljanja) o ZSEZ (npr, jednom godišnje), naročito usredsređene na moguće rizike koji se tiču konkretnog programa Revidirajte dokumenta o zaposlenju kadra i sprovedite, ukoliko je potrebno, dodatne kontrole kako biste identifikovali ranije prekršaje

⁵³ Za spisak rizičnih grupa, pogledajte strane 11-12 MASO, [Smjernice za integrisanje RZN intervencija u humanitarne aktivnosti](#), septembar 2015. Takođe imajte na umu da određene osobe mogu pripadati više nego jednoj rizičnoj grupi (npr, adolescentkinje, majke sa invaliditetom).

<p>Programski pristupi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da li ovaj program stvara ili pogoršava postojeće neuravnoteženosti između zaposlenih i pripadnika zajednice? • Da li program uključuje direktnu interakciju između zaposlenih i korisnika, a naročito djece? • Na koji način zaposleni pružaju robu i usluge (tj. privatno/javno, u parovima/sami, u mješovitim parovima)? • Da li se zaposleni mogu na prvi pogled identifikovati (npr, nose kačkete, prsluke, majice) kada se sprovode programske aktivnosti? • Da li je spoljnim posjetiocima dozvoljeno da bez pratnje posmatraju programske aktivnosti? Ko je zadužen za donošenje ovakvih odluka? 	<ul style="list-style-type: none"> • Organizujte periodične posjete za praćenje, koje će sprovoditi neko iz rukovodstva ili neko ko ima ulogu da vrši nadzor sprovođenja programa • Promijenite lokaciju distribucije kako bi bila u većoj mjeri javna • Postarajte se da zaposleni imaju vidljive identifikacije (npr, kačkete, prsluke, majice) kada sprovode programske aktivnosti i obezbjedite im predmete koji im omogućavaju identifikaciju tamo gdje je to potrebno • Ograničite pristup programskim aktivnostima spoljnim posjetiocima, koliko god je moguće • Postarajte se da su učesnici programa redovno obavještavani o svojim pravima, o očekivanom ponašanju zaposlenih, i kako prijaviti zabrinutost i sumnje
<p>Programski kontekst</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gdje se programske aktivnosti odvijaju (kamp, neformalno okruženje, zajednica domaćina, ruralno/urbano okruženje, itd.)? Koji su specifični rizici koji se tiču ove lokacije (npr, nedostupnost žalbenih mehanizama, ili pružalaca usluga, nebezbednost)? • Kakav je stav korisnika prema pitanjima RZN? Koliko bi korisnicima bilo ugodno da prijave potencijalnu pojavu SEZ? • Postoji li na ovoj lokaciji neki međuagencijski mehanizam za povratne informacije/žalbe zajednice? 	<ul style="list-style-type: none"> • Na programskoj lokaciji stvorite bezbjednije okruženje (npr, instalirajte svjetla, unajmite noćnog čuvara) • Radite sa zajednicama na adaptiranju mehanizama za prijavljivanje kako bi u većoj mjeri odgovarali njihovim potrebama • Postarajte se da su korisnici svjesni postojanja i da mogu da pristupe međuagencijskim žalbenim mehanizmima na lokaciji realizacije programa

Alat 8: Uzorak programskih aktivnosti unutar sektora kojima se smanjuje rizik od SEZ

Napomena: Prije preduzimanja bilo koje programske aktivnosti, organizacija treba da se postara da nacrt programa odražava rizike od SEZ (vidi „[Generalna prevencija i mjere bezbjednosti](#)“). Sljedeća tabela daje nacrt programskih aktivnosti koje organizacije mogu dodatno da preduzmu u različitim sektorima kako bi minimizovale rizik od SEZ i pomogle žrtvama da se povežu sa odgovarajućim uslugama. Na primjer, pogledajte: Međuagencijski stalni odbor, [Smjernice za integrisanje RZN intervencija u humanitarne aktivnosti](#), septembar 2015.).

SEKTOR	Primjer programske aktivnosti
Dječja zaštita (DZ)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rad sa RZN specijalistima kako bi se razvile poruke o RZN prilagođene djeci/adolescentima („bezbjedan/nebezbjedan dodir“, itd.) kao i o načinima za prijavljivanje zlostavljanja. ✓ Obezbijedite adekvatni nadzor i praćenje aktivnosti lociranja i ponovnog ujedinjenja porodice, naročito onda kada dijete putuje sa uposlenicima organizacije. ✓ Izgradite kapacitete DZ mehanizama u zajednici za reagovanje u slučajevima RZN/SEZ. ✓ Podržite razvoj i primjenu standardnih operativnih procedura (SOP) koje se izričito bave upravljanjem RZN/SEZ slučajevima koji uključuju djecu. ✓ Pružite podršku pružaocima RZN usluga kako biste obezbijedili da usluge budu dostupne i prikladne za djecu i adolescente.
Obrazovanje	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Procijenite troškove školske ili stručne obuke (npr, školarine/školski pribor, prijevoz) i sa njima povezane rizike eksploatacije. ✓ Minimizujte situacije u kojima napredak učenika zavisi samo od jednog nastavnika i obezbijedite redovan nadzor nastavnog kadra. ✓ Pomozite da se zadovolje potrebe menstrualnog zdravlja i higijene (MZH) za učenice i nastavnice, da bi se intenziviralo pohađanje škole, ali i smanji rizik od seksualne eksploatacije u zamjenu za MZH. ✓ Postarajte se da učenici i profesori imaju pristup mehanizmima za prijavljivanje i podignite svijest o rizicima od SEZ u školama. ✓ Uključite RZN i psihološku prvu pomoć (PPP) u planove podizanja kapaciteta za nastavnike i drugo školsko osoblje.

Zdravstvo	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Razmotrite integrisanje RZN mjera u postojeće zdravstvene intervencije (seksualno i reproduktivno zdravlje, prenatalne usluge, itd.) kako bi se minimizovala stigmatizacija i povećala dostupnost. ✓ Radite sa RZN/DZ/akterima u zaštiti kako biste identifikovali i otklonili potencijalne barijere kada je u pitanju dostupnost zdravstvenih usluga žrtvama (npr, dostupnost privatnog prostora za preglede, prisustvo zdravstvenih radnika istog pola). ✓ Vršite koordinaciju sa drugim partnerima iz oblasti zdravstva kako biste otklonili nedostatke u znanju i opremi za pružanje RZN usluga odraslima i djeci žrtvama. ✓ Postarajte se da zdravstveni radnici razumiju obavezu prijavljivanja SEZ i budu u stanju da žrtvi objasne svoju obavezu da prijave; razvijte sistem kojim se zdravstvenim radnicima omogućava da dobiju podršku specijalista za RZN/DZ, ukoliko im je potrebna. ✓ Obučite po potrebi pružaoce zdravstvenih usluga za primjenu pristupa usmjerenih na žrtvu u radu sa RZN žrtvama, i uspostavite sisteme kojima se štiti povjerljivost informacija o pacijentima.
Ishrana	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pratite izazove sa kojima se suočavaju različiti korisnici (npr, domaćinstva koja vode djeca, osobe sa invaliditetom, itd.) u pristupu uslugama (npr, registrovanje, bonovi za hranu) i radite sa odgovarajućim organizacijama na njihovom otklanjanju. ✓ Razmotrite da usluge ishrane locirate u blizini zdravstvenih usluga i/ili prostora prilagođenih ženama, kako biste olakšali upućivanje žrtava RZN/SEZ. ✓ Podijelite informacije o dostupnim mehanizmima za prijavljivanje i reagovanje, a koji se odnose na RZN/SEZ, tokom sastanaka sa korisnicima i zajednicama (npr, grupa za podršku majki).
Voda, sanitarije i higijena	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Postavite žene na pozicije koje zahtjevaju direktnu interakciju sa korisnicima i lokalnim zajednicama (npr, promoterke higijene, nadzornica toaleta/kupatila/mokrog čvora). ✓ Postarajte se da su žene odgovarajuće zastupljene u odborima za vodu, sanitarije i higijenu. ✓ U konsultaciji sa zajednicama, naročito ženama i djecom, identifikujte probleme sa pristupom i rizike po različite korisnike, koji se tiču vode, sanitarija i higijene (npr, kofe sa vodom koje su preteške za djecu; osvjetljenje u toaletima, MZH).

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pratite potencijalne anomalije u ponašanju žena i djece u odnosu na vodu, sanitarije i higijenu (npr, ženama i djeci je potrebno neobično mnogo vremena da odu po vodu).
<p>Komunikacija za razvoj (KZR)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Radite sa drugim programima na razvoju i distribuciji informacija i materijala o SEZ korisnicima (npr, kriterijum kvalifikovanja za program, procedure podjele, mehanizmi za prijavljivanje, itd.). ✓ Podržite RZN/DZ/aktere u zaštiti u stvaranju pojednostavljene verzije kanala za upućivanje koji se mogu koristiti u aktivnostima u zajednici (npr, upotreba lokalno prikladnih crteža ili simbola). ✓ Radite sa specijalistima za RZN kako biste obezbijedili da žalbeni mehanizmi u zajednici poštuju globalne standarde za bezbjedno i etično upravljanje RZN podacima i podjelu informacija (npr, povjerljivost podataka o incidentima).⁵⁴

⁵⁴ Vidi [Etičke i bezbjednosne preporuke SZO za istraživanje, dokumentovanje i praćenje seksualnog nasilja u vanrednim situacijama](#)

Alat 9: Uzorak obrasca za prijavu incidenta kod navoda o SEZ

Ovaj Uzorak obrasca za prijavu incidenata namjenjen je internim postupcima prijavljivanja u organizaciji. Ukoliko se prijave dijele sa UNICEF-om ili drugim licima, ovo treba raditi povjerljivo i na način koji osigurava bezbjednost svih uključenih strana (vidi [Poglavlje 5.2. Mehanizmi za prijavljivanje](#)).

Uzorak obrasca za prijavu incidentata kod navoda o SEZ

POVJERLJIVO: Molimo vas da ograničite dostupnost ovog dokumenta i da ga čuvate na sigurnom (npr, korištenje lozinke ili kodiranja za računare i zaključavanje kancelarija kada nikoga nema u njima). Uvek koristite šifrovana imena kada govorite o pojedincima umješanim u slučaj, izbjegavajte informacije koje bi mogle otkriti njihov identitet (npr, datum rođenja, adresu, broj telefona, ili opis jedinstvenih fizičkih karakteristika), a informacije o identitetu i ličnim podacima umješanih osoba čuvajte odvojeno od prijave incidenta i povezanih dokumenata.

1. Pojedivosti o tome kako, kada i ko je primio prijavu:

2. Opis navodnog incidenta, uključujući datum, vrijeme i lokaciju:

3. Opis navodnih ili potencijalnih žrtava (npr, ime, godine, pol, etničko poreklo/nacionalnost, posebne potrebe):

4. Opis navodnih ili potencijalnih počinitelaca (npr, ime, godine, nacionalnost, pripadnost organizaciji/položaj, historija nedoličnog ponašanja:

5. Aktivnosti koje je organizacija do sada preduzela kao reakciju na navode (npr, upućivanje na pomoć, istrage, obavještanje UN/vlade domaćina):

6. Aktivnosti koje su preduzele druge organizacije ili lica (npr, UN, Vlada domaćina) kao odgovor na navode:

7. Podrška tražena od partnera (npr, podrška za žrtve SEZ, istrage):

Prijavu prenio/prenijela:	
Ime:	Kontakt podaci (e-mejl adresa, telefon):
Titula:	Datum:

Alat 10: Uzorak obrasca za upućivanje⁵⁵

OBRAZAC ZA UPUĆIVANJE

POVJERLJIVO: Molimo vas da ograničite dostupnost ovog dokumenta i da ga čuvate na sigurnom.

Napomena: Molimo vas da primjerke popunjenog obrasca podijelite sa žrtvom i službom prijema, a da jedan primjerak zadržite zbog interne evidencije organizacije i naknadnih koraka.

Služba koja upućuje	
Služba /organizacija:	Kontakt osoba:
Telefon:	E-mejl:
Mjesto:	

Služba prijema	
Služba /organizacija:	Kontakt osoba:
Telefon:	E-mejl:
Mjesto:	

Informacije o žrtvi	
Ime:	Telefon:
Adresa:	Godine:
Pol:	Nacionalnost:
Jezik:	Broj lične isprave:
Ukoliko je žrtva maloljetna (mlađa od 18)	
Ime primarnog staratelja:	Odnos sa djetetom:
Kontakt informacije staratelja:	Da li je dijete odvojeno ili bez pratnje? ☐ Da ☐ Ne
Staratelj je obavješten o upućivanju? ☐ Da ☐ Ne (ako nije, objasnite)	

Informacije o kontekstu/Razlozi za upućivanje i već pružene usluge	
Da li je žrtva obavještena o upućivanju? ☐ Da ☐ Ne (ako nije, objasnite)	Da li je žrtva upućena i nekoj drugoj organizaciji? ☐ Da ☐ Ne (Ako jeste, objasnite)

⁵⁵ Adaptirano iz: Referentna grupa Međugencijskog stalnog odbora za mentalno zdravlje i psihološku podršku u vanrednim situacijama, [Obrazac za međugencijsko upućivanje i bilješka sa uputstvima](#), 2017.

--

Zahtevane usluge

☐ usluge mentalnog zdravlja	☐ usluge zaštite	☐ sklonište
☐ psihosocijalna podrška	☐ pravne usluge	☐ materijalna pomoć
☐ socijalne usluge	☐ obrazovanje	☐ ishrana
☐ medicinske usluge	☐ podrška življenju	☐ podrška za djecu rođenu kao posljedica SEZ

Molimo vas da objasnite svaku uslugu koju ste zahtjevali:

--

Pristanak na dijeljenje informacija. (Pročitajte sa žrtvom/starateljom i odgovorite na sva pitanja prije nego što on/ona potpiše. Potpišite umjesto žrtve/staratelja, ukoliko je pristanak dat usmeno i žrtva/staratelj ne može da potpiše.)

Ja, _____ (**ime žrtve**), razumijem svrhu ovog upućivanja i da otkrivanja ovih informacija _____ (**ime prijemne agencije**) ima za svrhu da obezbjedi bezbjednost i kontinuitet zaštite među pružaocima usluga koji rade sa klijentom. Pružalac usluga, _____ (**ime agencije koja upućuje**), detaljno mi je objasnio proceduru upućivanja i nabrojao mi je konkretne informacije koje će biti otkrivene. Potpisivanjem ovog formulara, dajem svoj pristanak na ovu razmjenu informacija.

Potpis odgovornog lica (žrtva ili staratelj djeteta žrtve):

Datum (DD/MM/GG):

--

Pojedinosti upućivanja

Ograničenja vezana za kontakt i druga ograničenja? Da Ne (ukoliko je odgovor Da, objasnite)

--

Upućivanje obavljeno preko: Telefon (samo u hitnim slučajevima) E-mejl elektronski (npr, aplikacija ili baza podataka) Lično

Dalji kontakti se očekuju preko: Telefon E-mejl Lično. Do datuma (DD/MM/GG):

--

Informacije za koje se agencije slažu da će ih dijeliti tokom daljih aktivnosti:

--

Ime i potpis:

Datum prijema (DD/MM/GG):

--

Alat 11: Uzorak poslova i zadataka za istražitelje navoda o SEZ⁵⁶

Poslovi i zadaci:

Istražitelj navoda o SEZ

1. Kontekst

[Napišite kratak opis navoda o SEZ i druge relevantne informacije koje mogu da pomognu u istrazi.]

2. Svrha i ciljevi

Svrha ovog postupka jeste da se sprovede temeljna, objektivna i djelotvorna istraga gorepomenutih navoda o SEZ i drugih sa njima povezanih incidenata, u skladu sa profesionalnim standardima i najboljom međunarodnom praksom.

Posebni ciljevi jesu:

- 1) Procjena da li se navodi u razumnoj mjeri mogu smatrati za SEZ i, moguće, predstavljati krivično djelo prema nacionalnom zakonu;
- 2) Revidiranje predstavljenih dokaza i prikupljanje dodatnog dokaznog materijala koji mogu da potkrijepe ili opovrgnu ove navode;
- 3) Presentovanje rezimea dokaza i zaključaka.

3. Opseg posla

Najznačajniji predmeti isporuke jesu:

- Plan rada, uključujući detaljnu metodologiju istrage (npr, pregled relevantnih dokumenata, posjete lokaciji, razgovori sa relevantnim akterima)
- Preporučeni plan aktivnosti na zaštiti žrtava, svjedoka, navodnih počinitelja i organizacije tokom istražnog postupka
- Istražni izvještaj, koji uključuje
 - 1) Izvršni rezime
 - 2) Uvod
 - 3) Navode (tj. popis svih navoda; nazive politika/kodeksa ponašanja organizacije i zakona koji su potencijalno prekršeni)
 - 4) Istražni pristup (npr, intervjui, pregled dokumenata)
 - 5) Hronologiju događaja

⁵⁶ Adaptirano iz: Alat za ocjenjivanje Poslova i zadataka (adaptirano iz SOS Children's Villages International), preuzeto u: Organizacija Keeping Children Safe, [Upravljanje navodima o očuvanju dobrobiti djeteta](#), 2016.

- 6) Analizu dokaza
- 7) Rizike odmazde i zaštite (kao i korake preduzete da se oni spriječe)
- 8) Analizu adekvatnosti reakcije organizacije na navode o SEZ
- 9) Zaključke koji se tiču dokaza koji potkrepljuju ili opovrgavaju navode
- 10) Preporuke (uključujući i oblasti mogućeg napretka u odgovoru organizacije na SEZ)

4. Ključne zahtjevane vještine i iskustvo

- Iskusan, pouzdan profesionalni istražitelj sa iskustvom u radu na veoma osjetljivim predmetima
- Obučen u vođenju intervjua, uključujući one sa djecom i osobama koje su preživele traumu
- Dokazana osjetljivost i poznavanje kulturoloških razlika i pitanja roda, uključujući i iskustvo sa RZN ukoliko je moguće
- Tečno poznavanje relevantnih jezika, potrebnih za intervjue sa zaposlenima i drugim svjedocima, uključujući (precizirajte)
- Dokazane komunikacione i organizacione vještine

Alat 12: Uzorak podsjetnika o povjerljivosti istrage o SEZ

Podsjetnik o povjerljivosti istrage o SEZ

Zamoljeni ste da pomognete u istrazi navoda o seksualnoj eksploataciji ili zlostavljanju koji uključuju zaposlene, a koja je upravo u toku. Možete biti intervjuisani, zamoljeni da dostavite dokumenta, kompjuterske datoteke i druge evidencije, ili da pomognete na neki drugi način. Interne istrage su ključni segment posvećenosti naše organizacije prevenciji i reagovanju na seksualnu eksploataciju i zlostavljanje.

Kao učesnik u istrazi, postoje određene stvari koje treba da znate:

1. **Sarađujte.** Savjetuje vam se da sarađujete u istrazi i odgovorite na sva pitanja i zahtjeve istražitelja, iskreno i u potpunosti.
2. **Čuvajte povjerljivost.** Morate činjenicu da je istraga u toku kao i bilo šta o čemu se sa vama razgovaralo u sklopu istrage, tretirati kao povjerljive informacije.
3. **Nema odmazde.** Naša organizacija neće tolerisati bilo kakve prijetnje ili odmazdu protiv bilo koga ko prijavi prekršaj, ili sarađuje u istrazi.
4. **Ne igrajte se detektiva.** Nemojte se raspitivati ili iznuđivati informacije od svjedoka, jer ovo može da naruši tok istrage.
5. **Bez ometanja.** Nikada ne pokušavajte da se umješate ili da ometate istragu.

Vaše slaganje sa ovim zahtjevima je obavezno. Njihovo kršenje može za ishod imati ozbiljne disciplinske mjere, uključujući otpuštanje sa posla i podizanje krivične optužnice.

Puno vam hvala što pomažete organizaciji u ovoj istrazi. Ukoliko saznate ili se sjetite još nečega što može biti važno za istragu, ili imate nekih pitanja, molim vas da me kontaktirate.

Ime:

E-mejl:

Telefon:

Mobilni telefon:

Alat 13: Obrazac za procjenu i upravljanje rizikom tokom istrage SEZ⁵⁷

POVJERLJIVO: Molimo vas da ograničite dostupnost ovog dokumenta i da ga čuvate na bezbjednom.

PROCJENA RIZIKA				UPRAVLJANJE RIZIKOM			
br.	Ko je u riziku?	Utvrđeni rizik/rizici	Vjerovatnoća rizika*	Ranije mjere upravljanja rizikom, preduzete do sada	Dodatne mjere suzbijanja rizika	Ko je preduzeo?	Do kada?
<i>Primjer</i>	<i>Žrtva</i>	<i>Navodni počinitelj vrši pritisak na žrtvu da povuče iskaz</i>	<i>Srednja</i>	<i>Verbalna komunikacija sa navodnim počiniocem, gdje mu je rečeno da se uzdrži od kontakta sa žrtvom (3. februar 2019.)</i>	<i>Pisano upozorenje navodnom počiniocu u pogledu posljedica nastavka kontakta sa žrtvom</i>	<i>Ana</i>	<i>Do 5. marta 2019. (odmah)</i>
1.							
2.							
3.							

* Visoka/Srednja/Niska

⁵⁷ Adaptirano iz obrasca organizacije SOS Children's Village, u: Organizacija Keeping Children Safe, *Management of Child Safeguarding Violations (Upravljanje kršenjima očuvanja dobrobiti djece)*, 2016. <https://www.keepingchildrensafe.org.uk/how-we-keep-children-safe/capacity-building/resources/management-child-safeguarding-allegations>